GL 977

SCENSKE PROSLAVE VJERSKE

250 g. Marije Bistrice
400 g. Vinka Paulskoga

Zagreb 1981

GLASNIK SRCA ISUSOVA I MA
41001–ZAGREB p.p.
Palmotićeva ulica broj

»MALA SCENA«
Svezak peti

Naslovnu stranicu izradila
prof. Zdenka Sertić, akad. slikar

Tisak
GRO »TIPOGRAFIJA« — Đakovo

SCENSKE PROSLAVE VJERSKE

GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA
41001—ZAGREB p.p. 699
Palmotićeva ulica broj 31

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO
SV. ĆIRILA I METODA

ZAGREB
1981.

SADRŽAJ

MJESTO UVODA 7

Velimir Deželić sin:

LEGENDA O MARIJI BISTRICI

(Četiri ženske i dvije muške uloge) 9

Henri Brochet:

GOSPA I STRIJELAC

(Jedna ženska, jedna muška i dvije muške ili ženske uloge) 31

SESTRICA DOLORES

(Pet ženskih uloga) 51

BILA JEDNOM PASTIRICA MALA

(Sedam ženskih uloga) 81

NOTNI PRILOZI 105

Naslov ovog sveska igrokazâ »SCENSKE PROSLAVE VJERSKE« upozorava da on ne sadrži zabavne ili barem profane glume, koje su također potrebne i poželjne u priredbama naših »malih pozornica«, jer i one mogu i moraju djelovati odgojno, ali ovdje su okupljena četiri mala »svečana prikaza«, »Festspiela«, kako bi Nijemci rekli, uže povezana s nekim značajnim datumima i događajima iz povijesti vjere i crkve u toku stoljećâ.

To su, prema tome, četiri scenske komemoracije određenih sadržaja, koje ilustriraju, potaknute njihovim ovogodišnjim obljetnicama, a s obzirom na njihovu koncepciju i namjenu treba upozoriti na dvije njihove značajke:

— premda obrađuju dva u ovom času aktuelna »jubileja«, ovi igrokazi nisu prigodna građa, upotrebljiva jedino ovom prilikom, nego samostalna scenska djela, koja se mogu prikazivati bilo kada i bilo gdje, a da uvijek i svuda budu zanimljiva, razumljiva i djelotvorna,

— sva četiri djela zamišljena su i izrađena tako da budu više sastavan, odnosno dopunski dio službe Božje i da se mogu prikazati vjernicima onako, kako propovjednici rado ilustriraju svoje govore »primjerima« iz života današnjeg ili prošlog, neposredno nakon ili prije nekog obreda u crkvi, pred samim oltarom, uz zgodnu, a vrlo kratku uvodnu riječ samog celebranta ili nekog drugog svećenika.

Zato ovi tekstovi ne predviđaju kulise i počinju i završavaju uvijek s dolaskom i odlaskom sudjelovatelja. (Gdje u crkvi postoje ili se mogu unijeti kakvi reflektori, rasvjeta će stvoriti dovoljan i potpun ugođaj posebnog zbivanja u svetištu.)

To, razumije se, ne znači da ove glume nisu prikladne za izvođenje u kakvoj dvorani ili čak negdje pod vedrim

nebom: tko ih tamo želi prikazati, uvjerit će se da njihove specifičnosti u mnogočem olakšavaju i pobudno usmjeravaju njihovo ostvarenje i u tim ambijentima.

Pribilježimo još, premda će o tome biti više riječi u napomenama uz pojedine tekstove, da nas »Legenda o Mariji Bistrici« želi podsjetiti da su selo Bistrica i njegova crkva sv. Petra i Pavla dobili naslov »Marija Bistrica« 13. VII. 1731, dakle prije 250 godina, a da se sveti Vinko Paulski, osnivač sestara milosrdnica, o čiji je lik i djelovanje vezan dramolet »Sestrica Dolores«, rodio 24. IV. 1581. — prije 400 godina.

To su, dakle, »jubilarni« poticaji dvaju od ovih naših tekstova, ali da su oni, uz treći, Marijinsku meditaciju »Gospa i Strijelac« (koja će dobro doći za svaku Gospinu proslavu, Imakulate itd.) ne samo sadržajno povezani (pa se i mogu zajednički prikazivati, osobito »Bistrica« i »Gospa i Strijelac«) nego su i izvanvremenski uvijek aktualni i edifikantni, pokazale su već njihove dosadanje brojne izvedbe, pa će, nadamo se, i drugi interesenti, vječno u potrazi za scenskim djelima, koja im u njihovu radu trebaju, i sami to zaključiti i s uspjehom ih prenijeti u život glumačkog stvaralaštva.

Sve se ovo može primijeniti i na naš četvrti igrokaz »Bila jednom pastirica mala«.

Jer oni, osim vjerske jezgre, sadrže i jaku notu humane poruke, koja iz prve komponente spontano izvire, a nikad je nije dovoljno isticati.

Moramo još upozoriti da su sva ova djela slobodna od autorske takse, drugim riječima, nitko tko ih prikazuje nije dužan nikome platiti nikakve pristojbe, kakve se inače plaćaju za izvođenje kazališnih djela: ni autori ni izdavač ne traže ovdje nikakve moralne ni materijalne koristi; bit će dovoljno nagrađeni, posluži li ova knjižica dobroj svrsi, kojoj je namijenjena.

Velimir Deželić sin

LEGENDA O MARIJI BISTRICI

Glazba:
BOŽIDAR ŠIROLA

LICA:

POJAVA U PLAVOJ SVITI

SLIJEPI VOJAK

MAGDALENA PAULEC, vlastelinka

KATICA, njezina kći

TURSKI SUŽANJ

JELA, njegova žena

Odigrava se u selu Bistrici godine 1684.

Glazba dra BOŽIDARA ŠIROLE

Hrvatski književnik dr. Velimir Deželić mlađi (1888 — 1976) posvetio je znatan dio svojega stvaralačkog rada u vremenu »između dva rata« nastojanju da u Hrvatskoj utemelji ozbiljno, umjetnički vrijedno kršćansko kazalište za sve društvene slojeve.

Propagirao ga je mnogim teoretskim člancima, ali i praktičkim radom, pišući tekstove za vjerske pozornice i režirajući ih često i sam s uspjehom.

Tako je, među ostalim takvim glumama, napisao i tri svečane igre za proslavu triju hrvatskih marijinskih svetišta, oltara s Marijinom slikom u zagrebačkim Kamenitim vratima, Marijine crkve u Krapini i glasovitog Marijinog prošteništa Marije Bistrice.

Sve tri igre bile su zamišljene za izvođenje pod vedrim nebom na samom mjestu, gdje su se odigrali događaji, koje one prikazuju.

Prve dvije bile su scenski izvedene, »Uz Kamenita vrata« g. 1931. na zagrebačkom Katarinskom trgu, odnosno starom Griču, gdje se radnja i odigrava, a izvodioci su bili profesionalni glumci, prvaci tadašnjeg zagrebačkog Hrvatskog narodnog kazališta u režiji Dubravka Dujšina, »Na Trškom vrhu« prikazivano je u »cintoru« istoimenog prošteništa u Krapini g. 1933. i 1934. desetak puta, u izvedbi krapinskih seljaka i građana, a obje glume i izvedbe bile su pohvaljene od štampe i srdačno primljene od gledalaca.

Treći takav Deželićev »svečani prikaz« »Bistrica« objavljen je samo u knjizi uz prije spomenuta dva pod zajedničkim naslovom »Troja vrata nebeska« u Zagrebu 1943.

Knjižici su za sve tri glume priloženi glazbeni umeci istaknutog hrvatskog muzikologa i skladatelja dra Božidara Širole (1889 — 1956), koji je u suradnji s Deželićem stvorio niz vrijednih glazbenih djela, oratorija, opera itd.

»Bistrica« nije još nikada nigdje izvedena, jedno zbog drugog svjetskog rata, koji joj je omeo praizvedbu, a drugo, što je to djelo od čitave Deželićeve »trilogije« u originalu najmanje prikladno za prikazivanje, budući da je pisano

u previše lokalnom i arhaičnom kajkavskom govoru, teško razumljivom, a i tehničkom koncepcijom postavlja prilično teške zahtjeve, pogotovo za amaterske izvedbe.

Odavno se stoga pomišljalo da se djelo pretoči u štokavštinu i prezentira u lakšem i suvremenijem obliku, kako bi ga mogle prikazivati i naše manje amaterske skupine, bilo gdje, na otvorenom prostoru, u vjeronaučnoj dvorani, pa i u crkvama pred oltarom. To je, eto, sad provedeno, pa djelo u novoj obradi, uz vrlo malen broj glumaca, ne iziskuje nikakve kulise, osim jednog »panoa« srednje veličine, koji predstavlja stari, oronuli zid, te u čvrstom drvenom okviru mora biti u sredini ispunjen plastičnim »kamenim kockama« (od spužve) koje se u određenom času mogu izvući, da bi se za njima, na posebnom stalku, pokazao kip bistričke Bogorodice, izrađen također od spužve, što vjernije prema drvenom originalu bistričkog kipa, naravno bez »svečane odjeće«, koja se preko kipa prebacuje, a i bez krunâ, jer je njima okrunio Majku i Dijete zagrebački nadbiskup dr. Antun Bauer (1914 — 1937) tek 7. srpnja 1935.

Izrada tog »Marijinog zida«, koji će prije svega biti prenosan i moći će se postaviti na bilo kojem mjestu, ne predstavlja zaista nikakvu osobitu teškoću.

Kako je župna crkva sv. Petra i Pavla dobila naslov svetište i proštenište Majke Božje Bistričke, a samo mjesto Bistrica nazvano je Marija Bistrica 13. srpnja 1731, ove godine 1981. slavi se dvjesta i pedeseta godišnjica tih naziva i neprekidnog gorljivog štovanja tog najpoznatijeg marijinskog svetišta u Hrvatskoj, koje se najviše očituje u hodočašćima iz svih naših strana, posebno u zavjetnom hodočašću zagrebačkih građana, koji svake godine, s nadbiskupom, a svojedobno i s gradonačelnikom na čelu, također već punih 250 godina, druge nedjelje mjeseca srpnja, skupno i pješke hodočaste u Bistricu.

Ova obljetnica potakla je i ostvarenje davne namjere da se Deželićeva »Bistrica« ponovno objavi u obnovljenu obliku.

Ona, ipak, nije prigodan ni lokalan tekst, jer se s jednakim interesom i duhovnom koristi može prikazivati u svako doba i svagdje, trajno, kao što je trajna i pobožnost najomiljelijem hrvatskom marijinskom svetištu.

Njen sadržaj prikazuje sažeto događaje iz duge povijesti Bogorodičinog kipa u Bistrici, za koji ne znamo, otkuda je i kada došao k nama (ali je sigurno da je čak više puta bio zakapan i zaboravljan), te neke zapise o čudesnim intervencijama Majke Božje u životne sudbine Njenih vjernika, koje je Deželić izabrao iz bogatih ljetopisa svetišta.

Ističemo ponovo na kraju da tehničkih teškoća izvedba »Bistrice« ne postavlja uopće.

Već opisani »zid«, visok neka tri metra (ili po volji više) i srazmjerno širok, lako je izvediv i može vrlo dekorativno izgledati u kombinaciji slikanih i plastičnih »kamenova« prekritih djelomično živim bršljanom, a kostimi glumaca također su vrlo jednostavni, za Magdalenu i Katicu gospodska nošnja XVII-og stoljeća (uski rukavi i struk, duga suknja s jednostavnim ukrasima), za Jelenu i Sužnja narodna nošnja oko Bistrice (bijele platnene košulje, suknja i gaće, prsluci u boji, šarena marama i čizme), a za Slijepca tradicionalne krpe grubog i posivjelog seljačkog tkanja. Sve to vrlo je lako složiti.

Pojava u plavoj sviti nježne boje može biti stilizirana izvan vremena i prostora, ali diskretno i u duhu sakralnog slikarstva.

Glazbu, koja prati scensko zbivanje na nekim mjestima, treba izabrati sa ploča, ali ne iz poznatih skladbi.

Posebne upute za glumce gotovo i nisu potrebne, jer će svaki vještiji uvježbavatelj predstave osjetiti i sam, kada se realistička osnova likova i radnje obogaćuje diskretnim duhovnim ozračjem.

Note za napjeve nalaze se na kraju knjige.

Na otvorenom prostoru usred sela Bistrica u Hrvatskom zagorju.

Lijevo zamišljamo kuću, odnosno »kuriju«, vlastelinke Magdalene Paulec.

Taj dom ne moramo vidjeti, ali desno od gledalaca na pozornici se diže vanjski zid negdašnje bističke župne crkve svetog Petra i Pavla, pokriven izdrtim krečem i po kojom granom razraslog bršljana.

Godina je Gospodnja 1684.

SLIJEPI VOJAK: *(dovuče se polagano i teško, otrcan i s praznom prosjačkom torbom, pipajući oprezno pred sobom štapom, pa u nadi da će ga netko čuti, zabugari)*

Dobri ljudi, braćo moja,
pogledajte mene slijepca,
ja vâs vidjeti ne mogu,
kô ni Božjeg bijelog dana,
žarkog sunca ni mjeseca...
Što su vama bijeli dani,
to su meni noći tamne,
tamne noći bez zvjezdica...
Slijep se bijem i prebijam
od drveta do drveta,
od kamena do kamena,
od nemila do nedraga
kao voda o bregove...

Mene vode tuđe oči,
mene hrane tuđe ruke,
ljudska srca milostiva!
Za Boga mi udijelite
i za dušu namijenite,
da bi vama dobro bilo
na tom svijetu i onome!

(Ušuti i osluhne, jer je čuo korake.
To je desno naišla seljanka Jela.
On se okrene onoj strani, otkud je čuo njen hod, pa nastavi)

Tko to ide? Muž il' žena? Božja dušo, čuj
slijepca molbu, jadnika daruj!
Ako sretan ti si, Bog te uzdržao
u toj sreći, nesretnom sreću darovao!
Reci mi bar, kuda me lutanje dovelo,
kamo stigoh, koji je ovo kraj il' selo?

JELA: Jadni moj slijepče, mogu ti samo reći da je ovo oko tebe srce našeg zelenog Zagorja, selo Bistrica. Ništa drugo nemam da te darujem! Uboga sam žena i nesretnija od tebe, jer tebi je neka nesreća oduzela samo očni vid, a meni je moja zla kob otela svu moju sreću i radost! *(Zaplače.)*

SLIJEPAC: Ne govori ipak da si nesretnija od mene, ženo, jer ja svoj izgubljeni vid nikada više neću dobiti, a to, što si ti izgubila, Božja ti dobrota može i vratiti, budeš li ustrajno molila Njega i Njegovu svetu Majku!

JELA: Ah, ne znaš ti, što sam izgubila, slijepče!

SLIJEPAC: Ne znam pouzdano, ali slutim, jer čujem da u ovom, negda veselom zagorskom kraju, sada žene samo nariču i kukaju da su im očevi, braća, muževi i sinovi otišli u rat protiv Turčina... Otišli i ne vratili se!

JELA: Pogodio si, starče... I moj je muž tako otišao u rat i nije se vratio!

SLIJEPAC: *(uzdahne duboko)* Proklet rat i svi ratovi svijeta!

JELA: I prokleti svi oni, koji započinju ratove i nasrću na tuđu djedovinu, da je uzmu i da pobiju one, koji na svojoj rođenoj grudi mirno žive i krvavim trudom sebi i svojima škrti zalogaj kruha zemlji otimaju!

MAGDALENA: *(naišla je međutim s protivne strane, lijevo, čula razgovor i nadoveže usklik svog ogorčenja)* Prokleti svi, koji na nas navaljuju, a mi nikoga ne diramo!

SLIJEPAC: Čujem još jedan ojađeni glas, koji jednako tuži! Istina je, žene drage, strašna istina da mi ni za čijom zemljom ne pružamo ruke i ni na koga ne dižemo oružje, a uvijek se nađe netko da se obori na nas, da nas pohara i učini svojim robljem!

MAGDALENA: Sad se, eto, i Turci doklatiše čak s drugog kraja svijeta da na naše zasjednu, a nas da s rodnog praga istrijebe!

SLIJEPAC: Ima ih kao lišća u šumi i pijeska u moru, a nas jedva šačica, pa ginemo nemilo braneći se. Ginemo i nestajemo... Hoće li nas, pravedni Bože, išta ostati?

JELA: Svi su naši mili na vojni, možda u sužanjstvu, a možda već pokojni!

MAGDALENA: U čitavom našem kraju jedva još srećeš čovjeka, samo čuješ ženski jauk...

JELA: *(zakuka, a i Magdalena će joj se pridružiti u tužaljci, žaleći za bratom.)*

Napjev br. 1.

Hoće l' drage brižne oči muža
ikad nas još gledati?
Joj, joj, gledati, jao, joj!

Hoće l' drage meke ruke brata
ikad nas milovati?
Joj, joj, milovati!
Joj, mili moj! Mužu moj! Brate moj!
Dragi naši, joj!

MAGDALENA: Smiri se sad, Jelo, ima još dana za tugovanje!

SLIJEPAC: I za nadanje, ne zaboravi to, ženo!

MAGDALENA: *(Jeli)* Skoči do moje kuće, založi nešto, a onda donesi našem putniku kruha i slanine... I čuturicu dobra vina!... I dovuci ovamo naslonjač s mojom Katicom, da se sirotica bar svježeg zraka nadiše!

JELA: Hoću, draga gospo Magdaleno!
(Ode lijevo brišući suze.)

MAGDALENA: Kamo god pogledam, vidim same žrtve rata kao ta Jela! Muž joj je odavno nestao bez traga i glasa... Neki su bjegunci s ratišta javili da su ga Turci zarobili i odvukli u svoju tamnicu u Kanižu, ali to je ponekad gore za čovjeka nego da pogine!... A da nisi i ti stradao u ratu, slijepče?

SLIJEPAC: Jesam, gospo... Borio sam se kod mosta u Osijeku, kad su Turci do tamo prodrli... Most je planuo žarkim plamenom, mužari su praskali, u tom ognju i dimu meni su oči izgorjele... Bitku smo dobili i Turke odbili, ali meni se vid vratio nije!

MAGDALENA: *(zamišljeno)* Tada je našu vojsku vodio Nikola Zrinski...

SLIJEPAC: Junak, koga je malo kasnije u lovu vepar razderao... Ako je to učinio vepar! Mnogi su govorili da mu je ruka ubojice oduzela život!

MAGDALENA: Svakako, on je tada zaglavio, a drugi Nikola Zrinski pao je junački u borbi s Turcima braneći Siget od silne vojske sultana Sulejmana...

SLIJEPAC: Petar Zrinski i njegov šurjak Franjo Krsto Frankopan pogubljeni su po nalogu bečkog cara točno prije trinaest godina, 1671...

MAGDALENA: A prije jedanaest godina, 1673, preminula je u samostanu u Grazu, kamo su je austrijski generali odvukli i zatvorili, Petrova supruga Katarina, umna i neustrašiva žena, poludjevši prije toga od očaja i patnji...

SLIJEPAC: A njezin molitvenik »Putni tovaruš z vnogimi lepimi, novimi i pobožnimi molitvami«, koji je napisala i tiskala za najskromnije slojeve našega naroda, još se čuva i čita se po seoskim kućama...

MAGDALENA: Od čitave velike i moćne obitelji Zrinski živi danas još samo opatica Judita Petronila u zagrebačkom samostanu svete Klare i mladi Ivan Antun, zatočen i mučen u tamnici tirolskog grada Rattenburga. Ivan Antun, posljednji Zrinski!... Tako su strani dušmani uništili taj naš slavni rod...

SLIJEPAC: I ja sve to znam, plemenita gospo, jer narod ništa ne zaboravlja i neprestano spominje svoje mučenike... Ali, premda nisam nikada učio slova, čini mi se u tami moje sljepoće da vidim naš narod kao golem hrast, kojemu i oluje i neprijatelji mogu lomiti grane, ali mu korijenje ne mogu iščupati, ono uvijek iznova rađa nove jake izdanke, i neće nikada usahnuti...

MAGDALENA: I neće, slijepče, dok naš puk, sirotinja i patnici kao ti, ovako ljubi svoju grudu!

SLIJEPAC: I dok ostaje vjeran Bogu i Majci Božjoj... Pa dopustite da vas upitam, gospo, jeste li vi čuli od učenog svijeta za neki čudotvorni kip Majke Božje, za koji narod priča da se prije mnogo godina nalazio u nekoj crkvici na brijegu Vinski vrh nedaleko od ovog sela Bistrice, ali, kad je Turčin navalio, zameo mu se svaki trag?

MAGDALENA: Čula sam i ja tu pobožnu predaju puka, ali ni učene glave ne znaju, kako je i kamo taj sveti kip nestao... A njegova prisutnost i pomoć bila bi nam danas više nego ikad potrebna!

(Jela dolazi lijevo gurajući pred sobom naslonjač, na kojem ukočeno sjedi Magdalenina mala kćerka Katica.)

SLIJEPAC: *(ushlapiri se, čuvši korake, pa šapne Magdaleni)* Tko to dolazi, gospo? Da nije neki uhoda? Da nije čuo, što smo govorili?

MAGDALENA: Ne boj se, starče, to je naša Jela, s kojom si već razgovarao. A ovo je moja kćerka Katica, koja već tri i po godine ne može ustati sa stolice, otkad ju je kruta bolest na nju prikovala... *(Katici)* Dijete moje, ja sad moram u kuću da rasporedim kućni i poljski posao... S tobom će ostati naša Jela, koju ti jako voliš, i ovaj dobri stari stric... On će ti ispričati kakvu veselu priču, a Jela će ti zapjevati koju lijepu pjesmu o svom Međimurju. Hoćeš li?

KATICA: *(neopisivo tužno, ali poslušno)* Hoću, majčice! Ti samo idi, kamo moraš!

(Magdalena poljubi dijete i ode.
Jela je međutim pružila slijepcu hljeb i slaninu u čistu rupcu i čuturicu posebno.)

JELA: Uzmi, slijepče, i bilo ti u slast!

SLIJEPAC: *(opipavši što je dobio)* O, to je preobilan dar, Bog uzvratio plemenitoj gospi i tebi, Jelo, onim, što najviše želite!

JELA: *(uzdahne)* Samo kad bi te dobri Bog čuo, slijepče moj! On i predobro zna, što nas dvije nesretnice želimo! *(Ostavi ga i priđe Katici)* Jesi li večeras malo bolje volje, Katice? Pogledaj, kako se polja zelene, a nebo se plavi, baš nekako isto kao u mojem Međimurju! Hoćeš li da ti zapjevam nešto o njemu?

KATICA: *(kao gore)* Hoću, Jelo... Ti mi uvijek lijepo pjevaš!

JELA: *(zapjeva)*

Napjev broj 2.

Uprem oko u vedro nebo visoko,
tamo vidim, sitne zvijezde igraju.
Što nad domom mojim ljepše igraju,
teže meni to mlado srce diraju!
Joj, majko, zašto si me rodila?!

(Katica sagne glavicu i udari u plač.)

JELA: *(zabrinuto)* Što je, Katice draga? Zašto plačeš?

SLIJEPAC: *(priđe Jeli i napipa joj ruku, pa je odvuče u stranu i šapne joj)* Pretužna je tvoja pjesma dijete, žalosno od bolesti!... Idi ti za gospom u kuću, a ja ću pokušati da je razvedrim kakvom šalom...

(Jela ga posluša i ode.)

SLIJEPAC: *(traži štapom put prema Katici, pa počne vragoljasto)* Katice, Katice, draga djevojčice, znaš li ti, što sad rade težaci na njivi?

KATICA: *(uljudno, ali jednako sjetno)* Znam, žetelice žanju zrelo žito...

SLIJEPAC: Tako je! A ima ti o sjetvi i žetvi vesela pjesmica, kako se vrabac ruga težaku, jer lijenčina vrapčić niti sije, niti žanje, a ipak se najede zlatnog zrnja. Slušaj, kako to narodna pjesma opisuje!
(Zapjeva, prateći pjesmu šaljivim pokretima, koji bi svojom grotesknošću htjeli nasmijati malu bolesnicu.)

Napjev broj 3.

Mužek žitek sejal,
vrabec mu se smejal.
Ih! Đimber, đimber, pec, pec,
vesel sam ti vrabec!

Ti si, mužek, norček,
žitek sejal buš i žel.
Ih! Đimber, đimber, pec, pec,
a ja vrabec bum ga jel!

SLIJEPAC: *(osjeti da njegova »šaljiva gluma« nije postigla učinka, pa nastavi bojažljivo, bez pjevanja i »plesa«)*
A pjesmica dalje govori:

»Mužek zrnje spravlja,
vrabca proč otpravlja:
Iš, iš, vrabec diridum,
maznul bum te z batinum!
Iš, iš!«

(Posluhne, ali ne čuje očekivani Katičin smijeh.)
Zar ti ova pjesmica nije smiješna, Katice?

KATICA: Jest, striče, ali ja tu pjesmicu već znam. Sjećam se, kako sam je pjevala s drugom djecom, kad sam bila zdrava... Ali svi smo onda skakali i plesali, a sad se ti mučiš da poskočiš i ne možeš me razveseliti, jer neprestano mislim, kako već tri godine ležim nepomična na tom stolcu i nikad više neću moći poskočiti, kao što ni ti nikad više nećeš vidjeti tu livadu... I što onda mogu, osim da plačem?
(Rasplače se i razjeca.)

SLIJEPAC: *(jako potresen i u neprilici, traži riječi i mučno ih izriče)* Katice draga, ja mislim da tvoje i moje zlo nije jednako. Moje su oči izgorjele i tome nema lijeka, ali ti si se samo ukočila u bolesti, možeš se još razgibati, moraš vjerovati u to i moraš mnogo moliti Majku Božju da ti pomogne!

KATICA: To ja i činim, dragi striče, uvijek kad ostanem sama, zato mi je najdraže da nikoga ne bude uza me... Hvala ti, što si se trudio oko mene, dobri slijepče, ali sad sjedni tamo negdje i okrijepi se onim, što ti je

moja majka poslala, a ja ću se pomoliti, kao uvijek uvečer...

(Slijepac ne zna, što bi, pa bez riječi otapka štapom do nekog kamena na cesti, izvuče kruh iz torbe i počne polagano otkidati zalogaje.)

KATICA: *(tiho zapjeva molitvicu, koju je naivno sama složila)*

Napjev broj 4.

Sveta Djevice,
svih nas majčice,
mili pogled svoj
svrati na jad moj,
nado moja sva,
spasi me od zla!

(Dok Katica tako moli, za njenim leđima pojavi se nečujno ženski lik u plavoj haljini, praćen po mogućnosti tihom glazbom, i dođe polagano pred nju, pa joj nježno upravi riječ.)

POJAVA U PLAVOJ SVITI:
Djevojčice mila, jadna bolesnice,
uzdaj se u pomoć tvoje zaštitnice!
Kô ti mnogi ljudi žele k meni doći,
al' me nać ne mogu, jer su moje oči
slijepe za njih, pa ne vide mene
niti ja njih gledat mogu, kako vruće želim.
Zato reci svima, što sad tebi velim:
dajte mi svu bol i jad, što vam srce cijepa,
pomoći ću, al' pomoz'te da ne budem slijepa!
(Govoreći posljednje riječi počela se natraške povlačiti u pozadinu. Još jednom ponovi)
Da ne budem slijepa!
(Zatim naglo nestane, a s njom i glazba, koja ju je pratila.)

KATICA: *(htjela se okrenuti prema Slijepcu, ali joj to teško uspijeva, jer može samo nagnuti gornji dio tijela, pa samo vikne)*
Striče, striče, dođi brže ovamo!

SLIJEPAC: *(ustane naglo i uputi se k njoj)* Što je, Katice? Zar ti se nešto dogodilo?

KATICA: *(pogleda na onu stranu, kamo je Pojava krenula, pa klikne)* Nestala je! *(Slijepcu)* Striče, jesi li vidio, tko je sad bio ovdje?

SLIJEPAC: Kako me to možeš pitati, kad znaš da sam slijep?

KATICA: Istina... Ali jesi li čuo, što je netko tu govorio?

SLIJEPAC: Nisam, Katice, a nisam ni spavao. Znači da tu nije bilo nikoga!

KATICA: Bilo je, bilo, striče, ne znam, kako da ti kažem... Prošla je ovuda i začas otišla jedna divna prilika u plavoj sviti...

SLIJEPAC: Pa što ti je rekla, kad kažeš da je govorila?

KATICA: Rekla mi je ... rekla mi je da je slijepa ...

SLIJEPAC: Slijepa? Kako bi onda mogla sama tako brzo doći i pobjeći? Katice dušo, tebi se to zacijelo prisnilo...

KATICA: Nije, striče, nije, dobro sam je vidjela i čula... Obećala mi je pomoći... Molim te, dobri striče, klekni ovdje do mene, pomolimo se zajedno, možda će se vratiti...

SLIJEPAC: Pa pomolimo se! Molitva ne može nikad škoditi!
(Klekne do njena naslonjača, pa zapjevaju zajedno Katičinu molitvu.)

Napjev broj 4

Sveta Djevice,
svih nas majčice,
mili pogled svoj

svrati na jad moj,
nado moja sva,
spasi me od zla!

(Sad se javi neka čudna glazba, daleka, ali strašna, kao neka grmljavina...)

KATICA: *(kao obuzeta nekim zanosom)* Striče, nešto se čudno događa... Čini mi se kao da nismo više tu... Vidim neku strašnu tamnicu, a u njoj čovjeka okovanog teškim lancima... On nešto tužno pjeva, slušajmo...

SUŽANJ: *(koji se zaista pojavio u pozadini u negvama, protuži)*

Napjev broj 2.

Uprem oko u to nebo visoko,
tamo vidim sitne zvijezde igraju.
Što nad domom mojim ljepše igraju,
teže meni to mlado srce diraju!
Joj, majko, zašto si me rodila?

SLIJEPAC: Sad sam i ja čuo...

KATICA: To je ona tužna pjesma o Međimurju, koju je Jela pjevala!

SLIJEPAC: A ti i vidiš tog sužnja, veliš?

KATICA: Kao tebe, striče...

SLIJEPAC: To će biti naš čovjek u turskoj tamnici... Slušajmo dalje!

SUŽANJ: *(govori)*
Daleko je majka moja, koja me rodila.
Daleko je draga moja, koja me je ljubila,
Majko Božja, ti si meni ostala jedina,
pogledaj me, spas mi prosi u Tvojega sina!

(Pojava u plavoj sviti pokaže se ponovno i prilazi Sužnju.
Glazba sad postaje »njezina«, nježna...)

KATICA: *(na vrhuncu zanosa)* Evo je, evo opet pojave u plavoj sviti!

SLIJEPAC: Teško meni bijednom da je ne mogu vidjeti!

POJAVA U PLAVOJ SVITI:
Jadni sužnju, ti si meni uvijek vjeran bio,
pa ni jedan vapaj tvoj nije se gubio,
svi su k meni dopirali u rajske visine,
zato dođoh da te vodim iz tamničke tmine,
da se kući svojoj vratiš i dragome rodu!...
(Lanci padaju s ruku Sužnja.)
Eto, spadoše već lanci, a put u slobodu
nitko tebi spriječit neće, kraj je tvog trpljenja,
negve uzmi, da se sjećaš svojeg izbavljenja!

SUŽANJ: Svaki čovjek za slobodu žrtvovao sve bi, kako jadnik da zahvalim Gospodu i Tebi?

POJAVA U PLAVOJ SVITI:
Kada stigneš u svoj kraj, tebi od sveg svijeta draži,
u Bistrici selu odmah kip potraži
Majke Božje, pred njim svijeću pali,
sa čitavim narodom za svoj spas zahvali.
Svijetu reci, nek se svatko u nevolji Njoj obrati,
Majka Božja Bistrička sve će uslišati!
A sad hajdmo da te moja milost kući vrati!
(Krene ona prva, a Sužanj za njom. Glazba utihne).

SLIJEPAC: Ne čujem više ništa... Što sad vidiš, Katice?

KATICA: Ništa... Pojava u plavoj sviti i sužanj odoše, tamnice je nestalo...

SLIJEPAC: Opet smo, dakle, sami u našoj Bistrici...

KATICA: *(sasvim izmijenjena najednom)* Ali, što je to bilo, striče?

SLIJEPAC: Nebo nam je dalo poruku da će Majka Bo-

žja Bistrička pomoći svakome, tko joj se bude u svojim potrebama obratio i odano je molio!

KATICA: Jest, tako je plava pojava rekla:
»Svijetu reci, nek se svatko u nevolji Njoj obrati,
Majka Božja Bistrička sve će uslišati!«

MAGDALENA: *(naišla je i čula Katičine riječi, primijetila njenu radost)* Što si tako radosno uzbuđena, dijete? Što govoriš o Majci Božjoj Bističkoj? Ovdje u našoj Bistrici nema nikakve Majke Božje!

SLIJEPAC: Morala bi biti, plemenita Gospo, jer je pojava u plavoj sviti rekla ...

KATICA: ... našem čovjeku, turskom sužnju iz Međimurja ... Jao, ne sjećam se više što je rekla ...

SLIJEPAC: Ni ja nisam točno upamtio ...

ZAJEDNO: Ali rekla je, rekla ...

POJAVA U PLAVOJ SVITI: *(pokaže se opet u pozadini i prozbori tiho, uz svoju glazbu, a nitko je ne vidi)*
U Bistrici selu odmah kip potraži
Majke Božje, svijetu reci, nek se Njoj obrati.
Majka Božja Bistrička sve će uslišati!

SLIJEPAC i KATICA: *(upadaju u njen govor izgovarajući pojedine riječi, kao da im pamćenje oživljuje.)* Jest, tako je rekla, sad se sjećamo!

(Plava pojava ode, glazba se izgubi.)

MAGDALENA: *(više žalosno nego nepovjerljivo)* Vi ste oboje sanjali neki lijep san, a san je puka opsjena i varka, vele mudri ljudi!

SLIJEPAC: *(ozbiljno)* Ali nebo je često progovorilo kroz snove, plemenita gospo, svete nas knjige uče!

MAGDALENA: To je davno bilo, kad su i sveti ljudi živjeli! Nema toga više, dragi moji! *(Ode natrag kući.)*

KATICA: *(jako ožalošćena)* Eto, majčica ne vjeruje u poruku, koju smo primili. A ja sam se već bila ponadala da će Majka Božja Bistrička i meni pomoći ... Vjerovala sam čvrsto u to ...

SLIJEPAC: Ja još i sad čvrsto vjerujem ... Što smo doživjeli, ne može biti san ...

KATICA: Ali kipa Majke Božje u Bistrici ipak nema!

SLIJEPAC: Pojava u plavoj sviti rekla je da ga treba tražiti ... Znači da je negdje sakriven ... Možda ga je netko u davna vremena zakopao, bojeći se da ga Turci ne obeščaste i unište, ... jest, možda ga je zakopao, ili ... *(Kao da mu je najednom sinulo u mašti)* Katice, dijete moje, što je tu, tamo na onoj strani? *(Pokaže rukom prema onome zidu desno.)*

KATICA: Tamo je ruševni zid stare crkve, striče, ništa drugo!

SLIJEPAC: *(uzbuđen i on najednom)* Kroz moju tamu, koju sunčev trak nikada više neće probiti, bljesnulo je sada čudesno svjetlo ... pokazuje da tamo treba tražiti, među kamenjem starog zida! *(Pipajući štapom nastoji se požuriti prema zidu.)*

KATICA: Traži, striče, traži, Bog ti pomogao!

SLIJEPAC: *(stigao do zida, pipa rukom po njemu)* Evo, tu sam ... Staro se kamenje drma, ispada, pod njim ima nešto! *(Grozničavo istrgne iz zida nekoliko kamenova, ali očito bi trebalo raskopati na više, a on to ne može i ne dosiže, pa klone i zakuka)*
Ali nemam snage da rujem, ne mogu segnuti u vis!

KATICA: *(silno uznemirena trza se u svom naslonjaču)* Jao, striče, a ja ti ne mogu pomoći! ... Ali moram, moram ti pomoći, mogu, mogu!

(Najednom iskoči iz naslonjača i potrči, kao da nikada nije bila uzeta, prema zidu, počne razbacivati niže kamenje, a onda stane na koljeno slijepca, koji kleči, pa raskopa gornje kamenje, dok ubrzo ne klikne)

Evo ga! Tu je, tu je kip, našli smo ga!

(Među razmaknutim granjem bršljana i izbačenim kamenjem pokazao se zaista, u nastalom otvoru, kip Majke Božje Bističke, kakav i danas poznajemo.
Izvan sebe od sreće, Katica skoči na zemlju, gotovo i ne misleći na svoje ozdravljenje, pa potrči prema lijevoj strani pozornice i sakrije se za visoki naslon svoje bolesničke stolice vičući iz svega glasa . . .)

KATICA: Mamice, mamice, dođi da vidiš, brzo dođi da vidiš!

MAGDALENA: *(dođe lijevo, stupi pred naslonjač i prenerazi se, vidjevši da je prazan)* Evo me, evo . . . Što je to, Katice? Gdje si za ime Božje?

KATICA: *(istrči iz svog zaklona i skakuće naokolo)* Tu sam, mamice . . . Gledaj svoju nepokretnu Katicu!

MAGDALENA: *(padne na koljena i zavapi)* Pa ti mi hodaš, skačeš . . . Što se to dogodilo s tobom?

KATICA: Našli smo kip Majke Božje Bističke . . . Ona mi je pomogla da ustanem i oslobodila me mog naslonjača, a ja sam nju oslobodila kamene ograde, da ne bude više slijepa i da vidi sve one, koji će odsad k njoj dolaziti da traže pomoć!

SLIJEPAC: Vidite da Katica i ja nismo sanjali, kad smo čuli Njenu poruku!

MAGDALENA: *(još uvijek klečeći, grli vatreno Katicu i muca kroz suze)* O dijete moje, dobri slijepče, meni se sad čini da sanjam najljepši san života svoga! *(Ustaje i ide s Katicom pred kip)* O Majko Božja, ti znaš, kako je bilo knezu Jairu i udovici iz Naima, kad im je tvoj Sin vratio iz carstva smrti jedinca i jedinicu . . . Neka Ti moje suze pokažu, da ti roditelji nisu bili sretniji ni zahvalniji od mene u ovom času, premilostiva Majko Božja i naša!

(U taj potresni prizor majčinskog ganuća umiješa se veselo dozivanje Jele.)

JELA: Gospo Magdalena, gospo Magdalena, moj se Mijo vratio iz turskog sužanjstva!
(Ulazi na scenu s turskim sužnjem, koga smo već vidjeli i upoznali.)

BIVŠI SUŽANJ: Ne govòri da sam se vratio, Jelo, nego da me Majka Božja vratila kući, da pronađem njen izgubljeni kip!

MAGDALENA, KATICA I SLIJEPAC: Mi smo ga već pronašli! Gledaj!

JELA I SUŽANJ: Zaista!

SUŽANJ: Onda možemo pred njim proslaviti novu svadbu, koju nam je Majka Božja Bistrička priredila!
(Kleknu pred kip i klanjaju mu se.)

SLIJEPAC: Blago vama, mili moji, a blago i meni, jer sam slijepac danas vidio ovdje više Božje milosti i ljudske sreće nego svi ljudi zdravih očiju u ovo naše nemilo vrijeme rata i svakojakih nevolja i progona!

MAGDALENA: I vidjet ćeš ubuduće, sve bez očnog vida, svaki dan obilje milosti i veselja, koje će odsad dijeliti svojim vjernima Majka Božja Bistrička, koja je bila među nama, a da mi nismo znali!

KATICA: Ali Ona je htjela da nam se otkrije!

SVI OSTALI: I otkrila nam se čudesnim dokazima svoje majčinske ljubavi!

MAGDALENA: Odmah ćemo je pobožno prenijeti u našu novu crkvu, kamo će ubrzo hrliti sa svih strana rijeke hodočasnika da mole Njenu utjehu i pomoć i da joj na primljenim milostima zahvale! Budimo sretni, što smo mi sad prvi njeni putnici!

(Jela i njen muž prihvate kip i ponesu ga, praćeni svima ostalima.
A svi zajedno pjevaju)

Lijepo selo Bistrica
ti si vrata nebeska
milosrđa Božjega,
zagovorom Marije,
Majke Božje Bističke!

KRAJ

Henri Brochet

GOSPA I STRIJELAC

(L'ARCHER VAINCU PAR NOTRE-DAME)

Vizija u jednom činu

LICA:

PRVI ČITAČ

DRUGI ČITAČ

GOSPA

STRIJELAC

UZ VIZIJU »GOSPA I STRIJELAC«

U trećem svesku naše »Male scene«, objavljenom pod naslovom »Šest božićnih gluma«, uvrštena je dirljiva božićna sličica, puna ljudske topline i vjerskog osjećaja, »Božić u ubogoj mansardi«, kojoj je kao autor naveden HENRI BROCHET (1898 — 1952).

U popratnoj bilješci dopisano je nekoliko riječi o svestranoj darovitosti i golemoj ljubavi za kršćansko kazalište tog Francuza, izvanrednog umjetnika i plemenitog čovjeka, koji je već u 54-toj godini života doslovce »izgorio« od silnih napora za ostvarivanje cilja, kojemu se bio sav posvetio, »dobroj sceni«.

Nećemo to, dakle, ovdje ponavljati, pozabavit ćemo se radije Brochetovom glumom, koju ovdje donosimo, »GOSPA I STRIJELAC«.

Brochet ju je napisao u prosincu g. 1933, objavio ju je u siječnju 1934. u svojoj kazališnoj reviji »Jeux, tréteaux et personnages«, a već sredinom godine 1934. izišla je u hrvatskom prijevodu u izdanjima »Društvene pozornice« izdavačke kuće sv. Jeronima u Zagrebu.

Na taj svezak upućujemo sve, koje će zainteresirati ovo novo izdanje »Gospe i Strijelca« (knjižica je bila razgrabljena, ali još kola po knjižnicama, pa je vrijedi potražiti), da bi upoznali mnoge korisne poglede na pisca i djelo, a i na negda vrlo popularan sakralni motiv o Mariji, koja odbija od ljudi strijele Božjeg gnjeva.

Na ovom mjestu moramo objasniti razlike između prvog i drugog hrvatskog izdanja »Gospe i Strijelca«.

U prvom izdanju nema čitačâ, nego sam sveti Franjo kleči čitavo vrijeme u jednom kutu pozornice i govori njihov današnji tekst, što čitavu predstavu pravi u neku ruku Franjinim monologom.

Brochet je to napisao za sebe osobno, jer je sam glumio u svojoj družini i bio izvrstan glumac s toplim baritonskim glasom i izvrsnom dikcijom.

Nakon njega malo je tko uspješno svladao taj »monolog« i u Francuskoj i u nas, u najboljem slučaju bila je to monotona recitacija.

Zato se pomislilo da se Franjin tekst podijeli dvojici čitača.

To je donijelo još jednu važnu prednost: ti čitači mogu biti i čitačice, pa sve uloge mogu izvesti ženske osobe, jer i Strijelca, alegorično biće, može uspješno glumiti djevojka dubljeg glasa i odlučnijeg nastupa.

Tako »Gospa i Strijelac« postaje komad samo za ženska lica, kakvi se najviše traže.

Razumije se da je moguća i druga podjela uloga: Gospa ženska osoba, Strijelac i čitači muške.

Druga je novost u ovom izdanju, što je u prvom Strijelac htio kažnjavati samo redovnike, Franjinu subraću, zbog redovničkih nesavršenosti, a ovdje se pokušava oboriti na mnogo općenitije poroke današnjeg društva, potrebnije žigosanja.

O pripremanju izvedbe ne treba mnogo govoriti.

Bitno je da na pozornici bude što šira uzvisina za Gospu i Strijelca, koja se u najgorem slučaju može složiti od školskih podijuma, uzdignutih na improvizirane potpornje (cigle, sanduci, grede, konjići itd.).

Tâ uzvisina mora odvajati »nebo« od običnog poda pozornice, »zemlje«, na kojoj stoje čitači.

Uz rub »uzvisine« postavi se »ograda« od letvica, obojenih srebrno i, možda, djelomično prekrivena »oblacima« od papira ili platna, ukusno obrezanih i obojenih.

Čitava pozornica nek bude zavješena zastorima, po mogućnosti smeđim ili sivim na stranama, a plavim u pozadini. (Po tom plavom »nebu« može se povješati nekoliko ovećih srebrnih »zvijezda«).

Ukoliko se predstava izvodi negdje pod vedrim nebom ili u crkvi, neophodna je jedino »uzvisina« s »ogradom«.

Kostimi mogu biti vrlo jednostavni: Gospa u tradicionalnoj bijeloj haljini s plavim velikim plaštem, kojemu je jedan kraj prikopčan za desni rukav haljine, odmah do šake, pa kad Gospa podigne ruku, stvara se zaklon plašta, u koji će strijele ulijetati.

Strijelac može nalikovati na nekakvog povijesnog ili fantastičnog viteza, na kojem prevladava srebrna boja (kaciga, triko na nogama, nekakav prsni »oklop«), a kratka tunika pod tim može biti i crna.

Njegov luk i strijele napravit će lako (i s veseljem) svaki omladinac. Glavno je da luk bude što dulji i da zaista

funkcionira. Razumije se da odapinjanje strijela treba savjesno i oprezno dobro uvježbati.

Za čitače treba iznijeti na scenu dva crkvena »štionika« (stalka za čitanje evanđelja), po mogućnosti potpuno jednaka.

Knjige neka im budu negdašnji krasni stari misali, koji kojegdje leže zabačeni, u koje će umetnuti tekstove glume.

Odjeća čitača ili čitačica mora biti za obojicu jednaka, a i oni sami neka budu međusobno što sličniji po stasu, kosi itd. Obući ih možemo u kakve »redovničke« habite (makar neodređene redovničke nošnje), kao ministrante, pa i u običnu građansku nošnju, i opet što više jednaku međusobno i tamnu.

Osobito pažljivo treba rasporediti i točno uvježbati kretanje Gospe i Strijelca po njihovoj »uzvisini« te Strijelčevo traženje i ciljanje na grešnike, kojih je sedam, i to:

1. vinogradar, 2. gubavac, 3. razbojnici, 4. mladi ubojica, 5. klevetnik-zavidnik, 6. nezahvalni sin, 7. Vuk iz Gubbija.

Zamislimo sada njihove brojke poredane po rubu »uzvisine« s lijeva na desno, kako bi ih gledalac vidio iz gledališta, i to ovako:
2, 4, 6, 7, 5, 3, 1.

Strijelac ide redom na mjesta tih brojki, počevši od broja 1, i krećući se iza Gospe, koja se prema svojem tekstu miče i pravi se kao da ga ne gleda, dok mu ne upravi riječ i ne uhvati strijelu u plašt.

On, naravno, baca strijele prema dolje, iza Gospe.

To bi bilo osnovno, na što treba skrenuti pažnju izvodiocima.

Mnogo drugih potankosti naći ćete u prvom izdanju »Gospe i Strijelca«.

Gluma se inače mnogo izvodila u nas od g. 1934. i još se izvodi, a uvijek je lijepo primljena njena duhovna sadržajnost i umjetnička efektnost.

U Zagrebu su ovu novu verziju prve izvele pripravnice sestara milosrdnica, prvi put 20. svibnja 1977. u svom samostanskom krugu, a onda u svojoj crkvi u Frankopanskoj ulici, pa u zagrebačkim crkvama svetog Marka u Gornjem gradu i kod salezijanaca na Knežiji, a onda i na svom gostovanju u Sarajevu.

(Čitači izlaze pred gledaoce svaki sa svoje strane, jedan desno, drugi lijevo.

I jedan i drugi nose u rukama veliku, debelu i tešku knjigu iz davnih vremena.

Sastanu se u sredini scene i pozdrave zajedno:)

OBA ČITAČA: Naš pozdrav i blagoslov Božji, dragi gledaoci!

PRVI ČITAČ: U ovim debelim starim knjigama, ...

DRUGI ČITAČ: ... koje danas zaboravljene počivaju u knjižnicama, ...

OBA ČITAČA: ... kriju se ipak mnoga dragocjena zrnca kršćanske pouke!

PRVI ČITAČ: I poruke davnih ugodnika Božjih, ...

DRUGI ČITAČ: ... koje i nama, ...

OBA ČITAČA: ... djeci novih vremena, ...

DRUGI ČITAČ: ... govore, kako treba živjeti na ovome svijetu, ...

PRVI ČITAČ: ... i kako moramo misliti na drugi svijet, koji nas na nebu čeka, ...

OBA ČITAČA: ... i na naše nebeske zaštitnike, ...

PRVI ČITAČ: ... koji brižno bdiju nad nama, ...

DRUGI ČITAČ: ... mole za nas ...

PRVI ČITAČ: ... i pomažu nam u svim našim brigama i potrebama, ...

DRUGI ČITAČ: ... ako i mi na njih mislimo!

PRVI ČITAČ: Osobito naša najveća zaštitnica ...

DRUGI ČITAČ: ... i najljubeznija mati, ...

OBA ČITAČA: M a j k a B o ž j a !

PRVI ČITAČ: Listajući požutjele stranice ovih drevnih svetih knjiga, ...

DRUGI ČITAČ: ... naišli smo na opis jednog divnog sna, ...

OBA ČITAČA: ... kako je sv. Franjo Asiški ...

PRVI ČITAČ: ... vidio u snu ...

DRUGI ČITAČ: ... Majku Božju, ...

OBA ČITAČA: ... zaštitnicu čitavog ljudskog roda.

PRVI ČITAČ: Tê čudesne stranice želimo i Vama pročitati, ...

DRUGI ČITAČ: ... da se zajedno s nama vinete u rajske visine ...

OBA ČITAČA: ... u susret Majci Božjoj i našoj.

(Odu svaki za svoj štionik, polože na nj knjigu i otvore je u isti mah.)

PRVI ČITAČ: Jedne tihe večeri, sveti Franjo Asiški otišao je sam u šumu, da čitavu noć provede u molitvi. Vrijeme je prolazilo, a on je neprestano ponavljao svoju molitvu Majci Božjoj. Čujte, kako je to zapisano u staroj knjizi ...

DRUGI ČITAČ: »Moli za nas grešnike ... Moli za nas grešnike ...«

OBA ČITAČA: »Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grešnike!«

DRUGI ČITAČ: A onda je asiški siromašak nastavio:

PRVI ČITAČ: »Dopusti da Ti najprije preporučim sve nas, redovnike i redovnice, koji smo svojemu životu postavili cilj da služimo Tebi i Tvom Sinu i širenju Božjeg kraljevstva na ovome svijetu . . .«

OBA ČITAČA: »Moli za nas!«

DRUGI ČITAČ: »Moli da nam ne ponestane snage i hrabrosti . . . Jer, Majko Božja, ima dana, kad je i nama teško . . .«

PRVI ČITAČ: »Premda se sasvim prepuštamo Božjoj ruci da nas vodi, ipak se bojimo da ne radimo dovoljno, što Bog od nas traži!«

DRUGI ČITAČ: »Zato te molimo, Majko Božja, učini da Bog bude zadovoljan našim radom!«

OBA ČITAČA: »Moli za nas, Gospo, da dobro obavimo djelo Gospodinovo!«

(Tiha nebeska glazba, čitači ostanu čitavo vrijeme nepomični. Gledaju uvijek pred sebe, u knjige i u gledaoce, a ne u ono, što se zbiva za njihovim leđima.)

PRVI ČITAČ: A onda se nad svetim Franjom nebo otvorilo.

DRUGI ČITAČ: Visoko gore on je ugledao Nju, . . .

PRVI ČITAČ: Vrata nebeska i Utočište grešnika!

OBA ČITAČA: »Moli za nas, Majko Božja, moli za nas! Moli za nas!«

(Gospa se pojavi na svojoj uzvisini, dođe u sredinu i zastaje mirno kao da s neba motri svijet.)

GOSPA: Draga moja dolino suza, ne boj se! Čujem svaki tvoj vapaj, koji dižeš k meni, i slušam ga čitavim srcem majčinskim!

PRVI ČITAČ: »Moli za nas grešnike. . .«

DRUGI ČITAČ: »Moli za nas grešnike. . .«

OBA ČITAČA: »Moli za nas!«

GOSPA: Molim, Franjo, i molit ću uvijek, dok vi mene molite . . .

(Povuče se malo u stranu, pa sklopi ruke i podigne ih do lica, a oči uzdigne prema nebu.
Moli.
Vidimo da Joj se usne miču, ali Joj ne čujemo glasa.

Dolazi po uzvisini Strijelac, nekakav anđeo — ratnik vrlo visoka stasa, držeći uz tijelo golem luk, a tulac sa sedam strijela visi mu o boku.
Okreće polako glavu na desno, pa na lijevo, mršteći se, kao da pomno razgleda i nadzire horizont, koji je duboko dolje pred njim, naš svijet.
Zatim se zagleda u neku točku desno.
Pruža vrat i vreba.
Ništa.
Opet okreće lagano glavu i kruži pogledom s desna na lijevo i s lijeva na desno.
Sad se zagleda u neku točku lijevo.
To je ozbiljnije, čini se.
Već je podigao luk, da ga napne, ali ne!
Opet se prevario.
Spušta natrag luk.

Glazba, koja je dopratila Gospu, prestaje.)

STRIJELAC: *(tvrdim glasom, gledajući pred sebe)* Mene je Bog postavio ovamo, da neumoljivo gađam grešnike strijelama! Ovako!

(Podigne tri puta luk i odapne ga tobože, ali bez strijele, desno, lijevo i u sredinu prema publici.)

STRIJELAC: Tu je račun jednostavan: postoji zakon Božji, vi ga ljudi poznajete i ja ga poznam. Kad se vi rugate tome zakonu, ja sam tu, da vas podsjetim da on nije šala! Ili radite ono, što Bog traži od vas, i ne morate se ničega bojati, ili budite spremni na kaznu!

OBA ČITAČA: »Majko Božja, moli za nas!«

GOSPA: *(spusti pogled i okrene se Strijelcu)* Zar si zaboravio da je sam Bog sišao na zemlju da ljude nauči, kako će dobiti vječno blaženstvo?

STRIJELAC: *(Gospi)* Ali bijednici su ga ubili! Nema za njih smilovanja! *(Publici)* Nema milosti za vas, ljudi! Da ste ovdje, na mojem mjestu, osjetili biste zadah svojih zločina i smrad, koji vaša grešna djela šire sve do mene ovamo. A ja sam lovac, ja vrebam na vas! Moj je tobolac pun strijela! Danas vas neću štedjeti!

(Gospa se sad nadnese nad ogradu prema zemlji, udahne lagano miris zraka desno i lijevo, sagne se još više preko ograde pred sobom, nasmiješi se, a onda se okrene nepomičnome Strijelcu.)

OBA ČITAČA: Majko Božja, moli za sve nas grešnike!

GOSPA: Strijelče, kako divan miris uzlazi k nama sa zemlje!

(Strijelac ne odgovara.)

GOSPA: Divan miris molitve i vjere!
(Opet se sagne nad balustradu, prema zemlji, i sklopivši oči udiše miris.)

DRUGI ČITAČ: »Moli za nas grešnike!«

OBA ČITAČA: Sveti te Franjo moli!

GOSPA: *(pogleda nekamo desno, pa pokaže Strijelcu rukom na tu stranu)* Strijelče, tamo dolje siromašak iz Asisa moli tako lijepo kroz noć u šumi.

STRIJELAC: *(ne da se umekšati)* A drugi međutim griješe kao za inat!

GOSPA: Ugodne li svježine, koja se diže sa zemlje!

STRIJELAC: Užasna li zadaha!

GOSPA: Velika je vjera na zemlji!

STRIJELAC: A još veća pošast grijeha!

GOSPA: Veliko je povjerenje u srcima ljudi!

STRIJELAC: I velik gnjev u srcu Božjem. Moje će strijele to pokazati svijetu!

GOSPA: Tvoje će strijele ostati u tobolcu!

STRIJELAC: *(izvuče iz tobolca jednu strijelu)* Bog mi ih je dao, da strijeljam! Ja sam oruđe njegove srdžbe! Gospo, bolje bi bilo da se ukloniš! Moje strijele neće moći da polete, jer si im ti na putu! A gledaj: oko tog Franje, koji tako lijepo moli u svom kutu, vrvi čitavo mnoštvo lažaca, pijanaca i pokvarenjaka, na koje ja moram uperiti luk! *(Korakne odlučno prema njoj.)* Pusti me da radim svoj posao, Gospo!

GOSPA: *(osluškujući prema onoj strani, gdje je Franjo)* Tiho, tiho! Ne budi tako nestrpljiv!

DRUGI ČITAČ: Majko Božja, sveta Marijo, moli za mog susjeda vinogradara!

GOSPA: Tko je taj vinogradar?

STRIJELAC: *(koji već neko vrijeme motri oštro nešto na zemlji desno)* Onaj, koga ovaj čas gledam!

GOSPA: Što radi?

STRIJELAC: Ne može da spava!

GOSPA: Zar je to grijeh?

STRIJELAC: Jest, taj čovjek ne može zaspati od bijesa, jer su hodočasnici došli da čuju propovijed toga tu Franje iz Asiza, pa su pozobali malo grožđa iz njegova vinograda. Takav je on škrtac, a škrce ja moram ... *(Diže luk.)*

GOSPA: *(smiješeći se)* To baš ne zaslužuje tvoju strijelu!

STRIJELAC: Nije to sve! On je proždrljivac, koji živi samo za meso, koje trpa u sebe, i za vino, kojim se bez mjere napaja. Pusti me da kaznim njegovu proždrljivost i pijanstvo! *(Napinje luk.)*

GOSPA: *(podigne lagano ruku)* Čekaj!

STRIJELAC: On ne zaslužuje nikakve samilosti! Ukloni se!

DRGI ČITAČ: »Moli za njega!«

PRVI ČITAČ: »Moli za njega!«

GOSPA: *(Strijelcu)* Zar ne čuješ?

STRIJELAC: Neću ništa da čujem.
(Zakorači desno, pa onda lijevo, da može naciljati onoga, koga od Gospe ne vidi.)

On mora dobiti svoje!

(Odapne strijelu.
Ali Gospa je u isti mah podigla ruku i strijela padne u nabore njenog plašta.)

GOSPA: *(uzme jedan ljubičasti cvijet iz svoje kitice, koju od početka ima na grudima, i baci ga dolje prema vinogradaru)* Taj cvjetić pokajanja bit će korisniji za njegovo spasenje!

STRIJELAC: *(plane)* Gospo!
GOSPA: *(okrene se k njemu smiješeći se s nekim blagim ponosom)* Kraljice neba, možeš reći!

STRIJELAC: *(skruši se, premda mu je teško, i prigne čelo)* Kraljice neba ... Da ... Oprosti ... Ali ja mislim da radiš protiv planova Gospodara neba!

GOSPA: Pusti! Pusti! Ti si učinio svoju dužnost, ja opet svoju: sve je u redu.

(Stanka)

DRUGI ČITAČ: *(kao gore)* Sveta Marijo, Majko Božja, moli za gnjevnog gubavca.

OBA ČITAČA: »Moli za gubavca!«

GOSPA: *(Strijelcu)* Tko je taj gubavac?

STRIJELAC: *(upre prstom prema lijevom kutu pozornice)* Eno ga tamo!

GOSPA: Oh, pa to je težak bolesnik ... Mnogo trpi ...

STRIJELAC: Ali još više bljuje gadne psovke na samoga Boga, bez prestanka, po noći kao i po danu ... Oho! Gospo, prisluhni malo!

(Stanka.

Oboje osluškuju.)

STRIJELAC: Zar nije ovaj čas opsovao Tvog blagoslovljenog Sina i zar nije vrijeđao presvetu Krv Kristovu?

GOSPA: Slušaj! Sada spominje mene!

(Osluškuju.)

STRIJELAC: *(nakon kratke stanke nasmiješi se slavodobitno)* Da, zaista te spomenuo. Ali jesi li čula na kakav način i uz koje nedostojne riječi?
(Napinje lagano luk u smjeru prema gubavcu.)

GOSPA: *(okrene se i opazi njegovu gestu)* Nemoj! Nemoj!

STRIJELAC: Što još hoćeš?

DRUGI ČITAČ: *(šapće)* »Moli za psovača!«

OBA ČITAČA: »Moli za psovača!«

STRIJELAC: Makni se! Hulitelj Boga i Njegove Majke mora biti kažnjen!

GOSPA: Počekaj još!

STRIJELAC: *(prigne se na bok da gađa iza Gospe)* I bit će kažnjen!
(Odapne strijelu, koja poleti.)

GOSPA: *(pruži opet hitro ruku, pa joj strijela padne u plašt.)* I ti si nestrpljiv kao ovaj jadnik, koji psuje od užasne boli!

STRIJELAC: Dakle, opet ništa!
(Pokaže desno, više prema sredini.)

Ali tu su barem trojica, koje ćeš mi prepustiti, nadam se!

GOSPA: Ta trojica, koja piju pod stablom pokraj vode?

STRIJELAC: *(posprdno)* Jest, ta trojica!

DRUGI ČITAČ: *(tiho ali jasno)* »Sveta Marijo, Majko Božja, moli za onu trojicu razbojnika.«

OBA ČITAČA: »Moli za njih!«

STRIJELAC: *(napne luk)* Jednom ću ih strijelom dohvatiti svu trojicu!
(Strijela poleti.
Gospa je zaustavi među naborima plašta.)

GOSPA: Ne žuri tako!

STRIJELAC: Zar ti, dakle, ne znaš, što su sve ta trojica uradila?

GOSPA: Ja hoću da znam samo to, što bi još mogli uraditi... A čini mi se, da bi se mogli popraviti.

STRIJELAC: Nitkovi su to, koji spadaju na vješala!

GOSPA: Ima ipak razbojnika, koji se na kraju pokažu dobri... Ja poznam jednoga, kome je za tili čas sve bilo oprošteno! ...»Još danas bit ćeš sa mnom u raju!« Znaš li, kad je to bilo i gdje?

STRIJELAC: Znam, na Golgoti, dok je sam Spasitelj umirao. Ali nisu svi razbojnici takvi. Ovi na primjer...

GOSPA: *(prekine ga)* Ovi će se odreći đavla i djela njegovih, ja ti to govorim, jer znam. Franjo će ih obratiti, primit će ih među svoju braću, oni će vršiti pokoru sve do smrti, a Bog će im, kad umru, otvoriti rajska vrata!
(Gospa se odmakne daleko.)
Eto, strijeljaj ih, ako hoćeš! Ja ti dajem slobodu!

STRIJELAC: *(spusti luk do nogu i stane kao vojnik za odmora)* Pa, kad Ti sve znaš ...

GOSPA: Ja znam samo to, da je milosrđe Božje veće od svih ljudskih opačina!

STRIJELAC: Zar, dakle, Bog neće nikada nikoga kazniti?

GOSPA: Samo onda, kad zlo pokuša biti jače od Boga!

STRIJELAC: Zašto me onda postavio ovdje i čemu mi ovo oružje u ruci?

GOSPA: Da budeš ljudima opomena!

STRIJELAC: *(dosta jetko)* Ptičje strašilo!

GOSPA: Ne, nipošto, Bog hoće da ih udariš.

STRIJELAC: *(željno)* Ali kada?

GOSPA: *(ozbiljno, teško, polako)* Kad odbace pouzdanje u Boga!

(Stanka.

Gospa stoji lijevo nepomično, licem prema Franjinoj strani, a usne joj opet šapuću molitvu.
Strijelac opet vrti glavom s desne na lijevo kao u početku, tražeći plijen.
Bit će da je nešto ugledao lijevo.
Pogled mu je zapeo onamo.)

DRUGI ČITAČ: *(kao gore)* »Sveta Marijo, Majko Božja, moli za onog mladog čovjeka, koji se sprema izvršiti ubojstvo!«

OBA ČITAČA: »Moli i za njega!«

STRIJELAC: *(opet podigne luk. Lagano, da Gospa ne opazi njegove kretnje, sprema se da odapne.*
Gospa to primijeti i strogo ga pogleda.
Kao da je zatečen pri nekom nedopuštenom djelu, Strijelac pusti da mu strijela klone.)
Nisam ga htio uništiti, kad to ne dopuštaš! ... Ali, zar ne smijem ni raniti onoga, tko se sprema da oduzme život bratu rođenom? Nije li potrebno da takvi budu puni straha Božjega?

GOSPA: Potrebno je da svi ljudi budu puni ljubavi Božje!... Poznam i toga mladića. Nije bio zao, ali kad mu

je otac umro, njegov brat rođeni oteo mu je na prijevaru čitavo očevo imanje. Zato je sad izgubio razum i priprema, eno, bodež, da ga rine bratu u leđa!

STRIJELAC: Zar to nije dovoljno, da ga gađam?

OBA ČITAČA: »Moli za mladića!«

GOSPA: *(prigne se prema mladićevoj strani i dahne dva puta prema njemu)* Smiri se, jadni mladiću, i poslušaj me! ... Strpi se i ostavi svog brata na miru. On neće uživati u otetoj baštini, jer smrt vreba na njega u neizlječivoj bolesti njegova tijela. Protiv nje neće mu pomoći ni sav novac i imutak, a umirat će s grijehom prevare i krađe na duši. Oprosti mu i moli Boga da ti ostaneš zdrav u tijelu i duši!

OBA ČITAČA: »Oprosti mu i moli!«

GOSPA: *(Strijelcu)* Vidiš, bacio je bodež kroz prozor ... Gotovo je!

STRIJELAC: *(odavno je već prestao da se zanima za »ubojicu«, te se, još dok je Gospa govorila, zagledao u neku drugu točku na zemlji desno, pa zareži)* Ali onaj ondje ne može izmaći mojim strijelama! Taj je čovjek zavidan svom prijatelju, što je dobio viši položaj u službi, pa snuje, kako bi ga lažima oklevetao, da sâm dođe na njegovo mjesto. Zavidnik je! Ima li što gore od toga?

OBA ČITAČA: »Moli za njega!«

(Strijelac hitro podigne luk i odapne strijelu.
Ali Gospa se isto tako hitro trgne, podigne ruku, pa ni ova strijela ne ode dalje od njezina plašta.)

GOSPA: I zavist je bolest, koja se može izliječiti, ako ljudi oko nje nisu njom zaraženi!

OBA ČITAČA: »Moli za nezahvalnog sina!«

STRIJELAC: *(čuvši to, ne gubi ni časka, okrene glavu lijevo, ugleda tamo, što je tražio, napne brže luk i strijela poleti.*

Ali i ovog puta uzalud: Gospa ju je pretekla. Požurila se lijevo i uhvatila strijelu u letu.)

STRIJELAC: Zašto mi barem ovoga nisi prepustila? Ti sigurno ne znaš da je to nezahvalni sin, koji je digao ruku na majku rođenu?

GOSPA: Znam, ali znam i to, da će ga majčino oproštenje dovesti do toga da se pokaje za svoje nedjelo i da izljubi ruku majke mučenice.

STRIJELAC: *(kao da je međutim ugledao dolje nešto, nasmije se pobjednički)* A što ćeš na to reći, Gospo? Znaš li kakav je to kraj tu preda mnom, upravo nasuprot nama?

GOSPA: To je grad Gubbio!

STRIJELAC: A tko se to vrze ondje oko grada? Neka nakaza, ni čovjek ni životinja!

GOSPA: Znam, svijet ga naziva Vukom.

DRUGI ČITAČ: »Moli za Vuka, Majko Božja!«

OBA ČITAČA: »Moli za Vuka!«

STRIJELAC: *(kao siguran za sebe)* Što da uradim s tom nemani u ljudskoj spodobi?

GOSPA: A što bi htio uraditi? *(I ona je, očito, sigurna za sebe.)*

STRIJELAC: Što Ti odrediš! Ostali grijesi malo vrijede spram zlodjela toga Vuka. To je siledžija, razbojnik, ubojica, Božja pravda mora ga pogoditi!

GOSPA: Gađaj ga dakle!

STRIJELAC: *(pobjedonosno)* Ah! *(Polako vadi strijelu, namješta i napinje luk.*
Gospa se međutim naslonila na ogradu i počne govoriti Vuku, jako ljubazno, a u glasu joj drhće sve jače ganuće.)

GOSPA: Okrutan si zaista, Vuče, i nema zločina, kojim nisi okaljao ruke i dušu svoju! Ali Franjo Asiški molio me za tebe i ja ću pomoći bratu Franji da smekša tvoje okrutno srce i da te od Vuka pretvori u Božju ovčicu.

Ali ja ne mogu spriječiti Božjeg strijelca da te kazni, ako on sam ne vjeruje u Božje milosrđe i praštanje!

(Stanka.
Gospa ostaje okrenuta leđima Strijelcu, ali se osjeća da čeka.)

STRIJELAC: *(nakon nekog vremena uzme zadnju strijelu, onu, koju je htio da baci maločas, i prelomi je na dvoje.*
Gospi se lice razvedri i ona se polagano okrene k njemu.)

STRIJELAC: *(muklo)* Što će mi strijele, Gospo, dok si ti preda mnom?! Zar Bog više ne dâ da kažnjavam grešnike?

GOSPA: Sin Božji umro je radi grešnika.

STRIJELAC: Ja vidim da je umro od ruke grešnika.

GOSPA: I spasio ih je, pokazavši im put spasenja.

STRIJELAC: Zašto ljudi ne idu tim putem, nego sve gore griješe?

GOSPA: Ti vidiš samo one, koji griješe, a ne gledaš one, koji se i sami čuvaju grijeha i mole za one, koji griješe.

OBA ČITAČA: »Moli za nas grešnike, Majko Božja, moli za nas...«

GOSPA: Eto, čuješ li?

OBA ČITAČA: »Moli za nas,... moli!«

GOSPA: Tê će molitve uvijek biti jače od tvojih strijela, Strijelče moj, jer neizmjerno milosrđe Božje tako hoće! Idi u miru!

(Strijelac ode pokunjeno.)

OBA ČITAČA: »Majko Božja, Majko Božja, moli za nas grešnike! Moli za nas grešnike!«

GOSPA: *(prema njima i prema onoj strani, gdje je Franjo, jako nježno)* Čujem te, brate Franjo, čujem i vas ostale koji me molite ... Ja molim, ... molim za sve vas ... Ne bojte se ničega vi, koji mene molite ...
(Ode i Ona.)

PRVI ČITAČ: Nestalo je Franjinog sna!

DRUGI ČITAČ: Nestalo je i noći.

PRVI ČITAČ: Zora je svanula ...

DRUGI ČITAČ: Ptice su zapjevale ...

PRVI ČITAČ: A sveti je Franjo ustao presretan ...

DRUGI ČITAČ: I krenuo dalje da propovijeda ljudima, ...

OBA ČITAČA: ... kako se ne treba ničega bojati, ...

DRUGI ČITAČ: ... dok upiremo oči u našu Braniteljicu na nebu ...

PRVI ČITAČ: ... i šapćemo s pouzdanjem:

OBA ČITAČA: »Moli za nas, Majko Božja, moli za nas!«
(Prekriže se polagano, zaklope svoje knjige i odu svaki na svoju stranu.)

K R A J

SESTRICA DOLORES

(Vječno žive poruke oca milosrdnicâ)

LICA:

SESTRA VALENTINA SESTRA MONIKA	milosrdnice
DOLORES ALINA	njihove novakinje
YOLANDA FERRAND,	plemkinja

Događa se u kući sestara milosrdnica u Parizu godine 1665.

»Sestrica Dolores« inspirirana je u svom sadržaju bezbrojnim istinskim tragedijama novorođenčadi, o kojoj i danas često čujemo i čitamo da ih majke, odlučne da se riješe neželjena poroda, naprosto bacaju u kakav grm, sabiralište otpadaka ili vodeni tok, katkada još žive i sposobne za život, a katkada, nakon što ih vlastitim rukama hladnokrvno i okrutno ubiju. (Od svakodnevnih novinskih vijesti o tome navodimo najsvježiju ovih dana, kako su porodilja i neka njena »prijateljica« udarale glavicom djeteta o pod, dok sitna lubanja nije prsnula...) Grozne su te istinske slike naše realnosti i gotovo da ih ne možemo zamisliti ni shvatiti...

Bilo je takvih nedjela u prošlosti još više (naše vrijeme prorijedilo ih je, čini se, praksom pobačaja), starija se književnost, često iz pera najvećih pisaca, mnogo bavi njima, a općenito je poznato postojanje prozorčića kraj vratiju negdašnjih samostana, u kojemu je bio montiran »kotač«: na nj bi »donositeljica« novorođenčeta položila dijete, povukla za uže zvona nad njim i pobjegla, a kotač bi se okrenuo prema unutrašnjosti samostana i ... predao novo siroče.

Postojala su, već prije mnogo stoljeća, osim takvih »prihvatilišta«, i »nahodišta«, u kojima su se takvi mali odbačenici »odgajali«, ali, premda se dobre namjere njihovih osnivača ne mogu osporiti, prilike su u takvim »ustanovama«, počevši od higijenskih i prehrambenih, bile više nego očajne, a često i neljudske, jer su njihovi »upravitelji« čak i prodavali tu djecu, razumije se, za svoj džep, a »kupci« su većinom bili kojekakvi klatež i ološ, koji su djecu upotrebljavali za prosjačenje i izvlačenje milodara od prolaznika, pa su male nesretnike i sakatili (oslijepili, ohromili i slično) da bi djelovali dirljivije.

To su bolne i jezovite istinite epizode svjetskih društvenih prilika kroz vjekove, o kojima su ispisane hrpe stranica naučnih studija i beletrističkih pričanja, dale su sadržaj mnogim kazališnim komadima i filmskim ostvarenjima, koja se i danas iznova obnavljaju i mnogo se čitaju i gledaju.

Kad to imamo pred očima, bit će nam prirodno, što je traženju, spasavanju i zbrinjavanju te dječice svojedobno posvetio posebnu brigu sveti Vinko Paulski.

Taj svetac, kojemu čitav svijet slavi ove godine četiristotu obljetnicu rođenja, jer je živio od godine 1581. do 1660, istakao se, naime, više nego itko drugi u povijesti crkve i

čovječanstva, svojom ljubavi za čovjeka i nastojanjem da doskoči svim ljudskim nevoljama i potrebama, i to ne samo živom riječi i teoretiziranjem, nego u prvom redu praktičnim radom, koji se izravno i neposredno hvatao u koštac sa svim ljudskim bijedama i nastojao ih ublažiti.

Zanimljiv i prije svega neumorno aktivan život ovog velikana kršćanskog »karitasa« prikazan je pristupačno i čitko u knjižici »Sveti Vinko Paulski«, koju je u komemorativnoj godini priredila i izdala zagrebačka družba sestara milosrdnica (Zagreb, Frankopanska ulica 17), a u njoj, premda je popularno pisana, dolaze do punog izražaja značajke i veličina ovog jedinstvenog »sveca i čovjeka«, prije svega »narodnog« izdanka, poteklog iz obične zemljoradničke obitelji zabačenog francuskog sela u Gaskonji, kraju velikodušnih, poletnih, maštovitih, poduzetnih i »mušketirskih« borbenih ljudi, a otac mu se zvao Jean Depaul, što nije nikakav feudalni pridjevak, kako bi naš prijevod »Paulski« mogao sugerirati. Bilo bi, dakle, suvišno da ovdje sažimamo u nekoliko rečenica to djelce, koje će svatko s užitkom pročitati.

Upozorimo jedino na »suvremenost« ovog sveca, koji je baš danas nama blizak i pobudan svojom modernošću »mistike djelovanja«, jer, usprkos bezgraničnoj i dubokoj ljubavi prema Bogu i punini Božjeg duha u svakoj riječi i djelu, on se ne rasplinjuje u razmišljanjima i raspravama nego, vjeran svom geslu da treba Boga ljubiti u čovjeku, predaje se sav konkretnim djelotvornim pothvatima beskrajnog altruizma i potpune nesebičnosti za dobro svakoga, kome treba nešto učiniti, dati, pomoći, u vječnom sjećanju Učiteljeve poruke »što učinite i najmanjem od svoje braće, meni ste učinili«...

Vinkovo djelo najočitije i najkorisnije živi u djelovanju njegovih kćeri, kojih danas ima na tisuće po čitavom svijetu, a i u nas su posvuda, pa i među nekatolicima, dovoljno poznate i cijenjene pod jednostavnim nazivom »sestre milosrdnice«, ako baš svatko i ne zna da im je otac i osnivač neobično jednostavni, simpatični, i agilni Gaskonjac Vincent Depaul, ovogodišnji »jubilarac«...

Naš dramolet o sestrici Dolores nema namjere da se samo pridruži jubilarnim komemoracijama Vinka Paulskoga (rođenog 24. IV. 1581), njegova je želja da bude i u svakoj drugoj prilici prihvatljiv, i da trajno saopćava neke nazore i poticanje na aktivnost svakom čovjeku, a osobito onima, koji su se posvetili ili se kane posvetiti posebnoj službi Bogu i bratu bližnjemu, jer su i Vinko i njegove smjernice zaista »za sva vremena«, osobito za naše, na koje kao da

je posebno mislio, kad je napisao: »Za sjajna djela Bog nalazi dovoljno radnika, ali za skromno djelovanje potrebni su mu još mnogi.« Tako je bilo i bit će, a Vinko Paulski vjeruje i nastoji nas uvjeriti da to ne mora biti tako, zato ga vrijedi poslušati, barem prateći ovu malu glumu.

Ona, osim toga, vrlo suštinski dodiruje ozbiljan problem naše sadašnjice, o kojemu, ne samo Crkva, nego i čitave države, parlamenti, referendumi, dakle milijuni ljudi, danas raspravljaju, natežući se oko toga, je li dopustivo nekažnjeno ubiti živo ljudsko biće zato što nije još rođeno, premda bi njegovo umorstvo, da je došlo na svijet, izazvalo propisnu kaznu.

Sestrica Dolores ne razglaba taj problem pravno, ona ga osjeća srcem i poziva da se u tim pitanjima zauzme njen duboko ljudski stav.

»Sestrica Dolores« nije, ipak, nikakvo predavanje, nego isječak doživljenog života, u koji se spontano upliću neki pogledi, o kojima nije suvišno razmisliti.

Zato izvoditeljice upozoravamo na neke osnovne smjernice, po kojima ovo djelce treba uvježbavati i izvoditi.

Prije svega, odnosno nakon razboritog izbora nositeljicâ ovih pet uloga (o čemu ćemo malo kasnije nešto reći), čitav tekst dijaloga treba savršeno točno naučiti i svakoj riječi ispitati i usvojiti njen smisao, kako kazivanje ne bi bilo mehaničko (i u tom slučaju dosadno!) nego u najvećoj mjeri razgovjetno (u dotjeranoj dikciji) i osmišljeno, da čak i citati budu prenošeni slušateljstvu kao spontane vlastite misli, a ne školski zapamćena lekcija.

Kad glumice u ovom smislu savršeno shvate i svladaju tekst s knjižicom pred sobom, prelazi se na drugi dio posla, pa se, govoreći napamet, traži da govor bude što prirodniji, izdiferenciran u jakosti, ritmu, tempu itd., uz postepeno dodavanje poneke primjerene geste kretanja itd., uvijek u skladu i u službi logike i dojmljivosti sadržaja.

Razumije se da i rečenicama i prizorima obojenim blagim, prirodnim humorom, treba posvetiti istu pažnju i traženje prave mjere i snage kao i ozbiljnim, pa i tragičnim momentima, u kojima se nikako ne smije upadati u patetiku: osjećaj i doživljaj mora i tu biti pomno prostudiran, umjeren i iskren.

Izbor glumica od presudne je važnosti, kao uostalom i uvijek u radu za pozornicu.

Svaka od ovih pet osoba drugačija je, ima vlastiti izraziti karakter, koji se mora istaknuti: čak i dvije starije sestre žive su, prirodno, različita bića: Monika je robustna seljačka kći, glasna, aktivna, sklona i »peckanju« (često međusobno »zadirkivanje« u djelu ne smije nikada preći u zajedljivost ili nesrdačnost uopće), a Valentina je staloženija, direktnija, »gospodsko« dijete, ali kojoj također nije stran ni smiješak ni srdačnost.

Alina je lako shvatljiva, vedra, pomalo nestašna djevojka, ali nije nikako površna. Njeno neprestano »operiranje« krpom, kojom stalno nešto briše ili maše, simpatičan je odraz njene dinamičnosti, koja u gledalaca izaziva srdačan smiješak.

Dolores treba pravilno shvatiti i prikazati. Ona nije neprestano tužna i »tragična«, usprkos svojoj tragičnoj sudbini, ona je vesela i zaista »sretna u svom zvanju«, kako sama veli, jer je to plemenita narav, željna da izgara u požrtvovnoj aktivnosti, a provale njenih bolnih sjećanja, gorčina i pobune, izazvane pitanjima »gospođe Ferrand«, naravno da su snažne i bolne, ali ona ih neprestano svladava zanosom za svoj veliki cilj: gospođu Ferrand prima u početku s principijelnim nepovjerenjem, koje u njoj očito izaziva svaka »dama«, jer svaka može biti »jedna od onih, koje ubijaju ili odbacuju svoj porod«.

Možda je u prvom susretu s gospođom nešto mutno, iskonsko, zadrhtalo u njoj, ali ona nikada ne osjeti Yolandu kao svoju majku, jer je sve to odavno prevladala.

Svakako da je to najteža uloga u djelu, ali i najzanimljivija za ostvarenje, jer nije ni plačljiva ni »propovjednička«, nego živa i burna, čak i vesela u pravim časovima, pa će je dobro izabrana i pravilno usmjeravana mlada glumica vrlo rado i uspješno igrati.

Kod gospođe Ferrand, u prvom redu neafektirano otmjene osobe, najvažnije je da se čitavo vrijeme osjeti njena unutarnja borba, da li da se oda i ispriča istinu odmah u početku ili da se svladava. Udarci, koji nezasluženo padaju neizravno po njoj, bolno je pogađaju, ali ona sagiba glavu i trpi, jer je i naučila trpjeti u toliko godina žaljenja za svojim djetetom, koje su joj drugi oteli. No, kad vidi da je našla svoju Dolores, ali da bi upad majke u život kćeri usmjeren već čvrsto i poletno u traženje vlastite sreće u služenju drugima i čitavom čovječanstvu, a ne uskoj obiteljskoj pripadnosti, mogao sestricu Dolores zapravo sputati i obremeniti, sileći je da pregori ili barem podvoji svoj zanos za odabrani životni put i

cilj, Yolanda se samoprijegorno povlači, prihvaćajući još jednu golemu žrtvu za sreću svoje neprežaljene jedinice.

Po tome je Yolanda, nekriva za Doloresinu sudbinu, zapravo, glavna i trajna žrtva u ovoj drami, vrijedna naše najveće sućuti i poštovanja, to moraju uvidjeti i oni, koji izvode djelo, i oni, koji ga gledaju.

U tehničkom pogledu, djelo ne predstavlja naročitih zahtjeva.

Pozornicu je dovoljno zavjesiti zastorima tamnije boje, pokućstvo se može naći malo antiknijeg stila.

Nošnja sestara iz g. 1660 mora se razlikovati od naših današnjih milosrdnica.

Starije sestre imaju sivu haljinu, a mlade crnu.

Kape su relativno malene i uškrobljene, a pripravnice imaju kratak bijeli veo s naboranim rubom na čelu. Sve se to lijepo vidi na slikama.

Za kostim gospođe Ferrand lako je naći uzor u slikama XVII-og stoljeća, uglavnom je vrlo sličan odjeći Magdalene iz »Bistrice«.

Dramolet »Sestrica Dolores« prikazale su prvi put s osobitim uspjehom pripravnice i novakinje sestara milosrdnica u Zagrebu uoči Spasova 27. svibnja 1981, uz još dvije kratke srodne slike, »U rodnom selu Vinka Paulskog« i »Medaljica Katarine Labouré«, koje su zajedno pravile »vinkovski« triptih.

Od tada je »Sestricu Dolores« gledalo, sa reprizama, nekoliko stotina osoba i sve su je primile ne samo s ganućem nego i potaknute na mnoga razmišljanja, a već su je izvele i sestre milosrdnice u Zadru s istim uspjehom.

Treba se nadati da će njene izvedbe i drugdje postići takvo djelovanje.

»Sestrica Dolores« malo je drugačije djelo od uobičajenih tekstova namijenjenih našim »malim pozornicama«, sva je u suptilnijim nijansama, pa joj treba pažljivije pristupiti, da bi i njen uspjeh bio drugačiji u što boljem smislu.

S lijeva na desno: Alina, Monika, Dolores, Valentina, Yolanda

Obična prostorija u pariškoj kući ženske družbe svetog Vinka Paulskoga, zvane u njihovom zavičajnom jeziku »Filles de la Charité«, dok ih mi danas zovemo jednostavno »Milosrdnice«.

Soba je savršeno uredna, kao u svakom ženskom samostanu, ali bez suvišnog ukrasa i namještaja, jedino se u sredini pozadine nalazi stup-postolje, koje očito očekuje neki kip, a lijevo od gledalaca stolić s nekim knjigama i papirima.

Za stolićem visoka stolica s naslonom, a pred njom mali stočić (»štokrl«).

Desno klupa pokrivena jednostavnom prostirkom.
Na zidovima poneka sveta slika i raspelo.

U Parizu smo, dakle, godine Gospodnje 1665, pet godina nakon smrti »Gospodina Vincenta«, kako su Francuzi zvali svog velikog sveca, našeg svetog Vinka. (Preminuo 27. IX. 1660.)

SESTRA MONIKA: *(ulazi lijevo, dolazi s »porte« noseći u jednoj ruci natrpanu torbu, a u drugoj zapečaćeno pismo, koje je očito upravo dobila, pa ga još ogledava)* Kakvo je to pismo, dobri Bože? ... Na njemu je naš naslov, uredno ispisan školovanom rukom, »Kuća Milosrdnicâ«, pa grad Pariz i naša ulica ... Ali tko ga je

donio, kad nije mario pokucati, nego je svoj papir turio pod vrata? ... To mora imati svoj razlog ... Sumnjiv, bojim se ...

SESTRA VALENTINA: *(ulazi s druge strane, iz kuće, također s punom torbom u ruci)* Hoćemo li u svoje redovite popodnevne obilaske, sestro Monika? ... Nisam, valjda, došla prerano, jer vidim da ste nečim zaokupljeni ...

MONIKA: *(pomalo uznemirena)* Baš i jesam, sestro Valentina! Netko nam je ubacio u kuću ovo pismo i izgubio se, kao da nije htio biti primijećen ... Kako da to shvatimo?

VALENTINA: *(ravnodušno)* Otvorite pismo, pa ćemo znati!

MONIKA: Ne bih htjela da nas to zadrži ... Naši nas bolesnici i siromasi svako poslije podne željno očekuju u ovo doba ... Zakasnimo li, bit će razočarani. Ostavimo to za kasnije.

VALENTINA: Pogledajte, ipak, na brzinu. Može biti nešto hitno!

MONIKA: Vidite onda vi, sestro Valentina ... *(Pruža joj pismo)* Sudeći po svemu, to je neka gospodska poruka, a vi ste iz otmjene kuće i bolje se razumijete s gospodom, nego li ja, seljakuša.

VALENTINA: *(smiješeći se, zaprijeti joj prstom)* Sestro, sestro, vi me opet zadirkujete zbog mog »gospodskog« podrijetla, kao da među takozvanom gospodom ne može biti čestite čeljadi?

MONIKA: *(tobože potvrđujući, ali u stvari šaljivo)* Kako ne, svakako!

VALENTINA: Zaboravljate da je našu družbu milosrdnicâ pomogla osnovati poštovana Louise de Marillac (Lujza de Marijàk), gospođa Le Gras (Le Grà) koja će sigurno jednoga dana biti proglašena svetom, premda

je bila iz »otmjene kuće«!
(Odloži svoju torbu na klupu, otvori pismo i čita ga polagano.)

MONIKA: *(prihvaća šalu)* Ništa ja to ne poričem, ali meni je, ipak, drago da je naš sveti Vinko bio samo običan seljak i da se do kraja života nije stidio isticati da je kao momčić čuvao svinje ... A i prva prava sestra vaša i moja i prva milosrdnica, Margareta Naseau (Nazò), bila je nepismena pastirica, koja je na paši zaustavljala prolaznike, da joj protumače koje slovo, a na kraju je umrla od kuge, njegujući jednu bolesnicu, da nam bude uzor kršćanske ljubavi i milosrđa ... *(Videći da se Valentina smrkla u licu, čitajući pismo, usplahiri se.)* Eto, sve mi se čini da to fino pismo donosi i neku finu nepriliku ...

VALENTINA: I da i ne, kako se uzme ... Tu neka grofica, koja se potpisala samo slovom »F« ...
(Obje sestre izgovaraju samo slovo »F«, ne »Ef«.)

MONIKA: Kako to, samo »F«?

VALENTINA: Jest, samo »F«, ona piše da joj je naša gospođa Le Gras uputila poziv nek joj se javi, netom stigne u Pariz!

MONIKA: Pa gospođa Le Gras već je šest godina mrtva!

VALENTINA: Ali ta grofica »F« stigla je sad prvi put u Pariz iz inozemstva, gdje je od malih nogu boravila, kako piše, pa hoće barem nas vidjeti, i to odmah. Doći će večeras, kad se smrači, moli nas da je primimo i da to ostane u tajnosti.

MONIKA: Pa što ćemo sad?

VALENTINA: Primiti je moramo!

MONIKA: Zašto bismo morale? Bit će to neka otmjena besposličarka, koju zanima, kako sestre izgledaju izbliza. Neka radije proučava sebi slične! Vi i ja moramo sada, kao svaku večer, obići po gradu naše siromahe i

bolesnike, da im odnesemo hranu i lijekove, da im pospremimo njihova jadna skrovišta i da im ostavimo tračak utjehe u njihovoj boli i bijedi. To je naša dužnost, a ja večeras imam još jednu obavezu prema našoj sestrici Dolores, koju ne smijem iznevjeriti. *(Opet malo podrugljivo)* A gospođa »F« neka dođe sutra, ako hoće!

VALENTINA: Sestro draga, imam osjećaj da je tu nešto ozbiljnije u pitanju i da ne bismo smjele naprečac odbiti moliteljicu. Možda i njoj treba neko djelo milosrđa, *(u šali)* pa bila to i kakva naša sitnica ...

MONIKA: Tu imate pravo, nikad se ne zna, što nekoga muči, i gdje možemo biti korisne ... Znate što, sestro Valentina? Dajte meni svoju torbu *(uzme njenu torbu s klupe)*, ja ću večeras obići i moje i vaše štićenike, a vi dočekajte ovdje tajanstveno slovo »F«. Ali obećajte mi da ćete je pošteno izgrditi, ako dolazi samo da nas gnjavi znatiželjom dokonih gospođa!

VALENTINA: *(smiješeći se)* Obećajem, sestro, a vi meni za uzvrat obećajte da se nećete zabuniti u dijeljenju mojih malih darova. Vidite, ovaj lončić meda u mojoj torbi *(vadi ga iz torbe i pokazuje ga)* mora dobiti baš ona draga starica osamljena na svom tavanu kuće na uglu, njoj je to zaista posljednje veselje u njenoj samoći, a za nas je to ...

MONIKA: *(prekine je šaljivo-strogo)* ... djelo milosrđa, sestro Valentina, djelo milosrđa, a ne »sitnica«, kako ste htjeli reći i kako ste malo prije izvoljeli kazati ... Zapamtit ću ja to vama, ne bojte se, a zapamtite i vi da nema malih dobrih djela! Sad smo se sporazumjele, pa hajdemo na posao! *(Izide lijevo.)*

VALENTINA: *(zagleda se ponovno u pismo)* Tko zna, što se sve krije u ovom komadiću papira i u ovih nekoliko slova na njemu?! ... Ne bismo, zaista, nikada smjeli smatrati nevažnim nešto, što drugome može biti značajno, pa i sudbonosno ... Tko zna, koliko nam puta

naš bližnji uputi molbu za pomoć skrivenu u plahom vapaju, a mi pustimo da nam to prođe mimo uha ... A ne bismo to smjeli učiniti, nikada! Jer sveti je Vinko rekao: »Ako ne tuguješ s bratom, koji je tužan, ako ne boluješ s bolesnim, nisi pravi kršćanin!«
(Razmišljajući, ona se primakne stolu lijevo da odloži pismo.
Desno ulaze dvije mlade novakinje, Dolores i Alina, noseći kip svetog Vinka s malim djetetom u naručju.)

OBJE ZAJEDNO: *(radosno i pomalo bučno)* Sestro Valentina, gledajte, tko nam je stigao!

VALENTINA: *(ugodno iznenađena)* Novi kip našeg svetog Vinka! Krasan je! Onaj, tko nam ga je obećao pokloniti, opoštenio se! Smjestite ga na postolje, koje ga već čeka, i nemojte ga oštetiti!

ALINA: *(vedro)* Ne bojte se, sestro, dok je ove moje l i j e v e d e s n i c e, nema štete ni kvara!
(Postave kip na postolje.
Zatim Alina, kojoj desna ruka mrtvo visi, izvadi lijevom iz džepa pregače krpu i počne čistiti postolje: ona uopće neprestano spretno barata s tom krpom, uvijek »čisti« nešto ili barem maše njom.)

VALENTINA: Sad mu se vas dvije prve pomolite u njegovom novom domu ... Šapnite mu prije svega, nek učini da nam naša Dolores ne bude više tako nevesela kao jesenski suton!

ALINA: *(bez zlobe, samo veselo, kakva ona već jest)* Ih, ona je zaista svaki dan sve kiselija, a neće reći, što joj je, samo šuti i neprestano miče usnama, kao da u sebi moli.

VALENTINA: *(pola ozbiljno, pola šaljivo)* Možda i moli nešto važno, na primjer, da naše novakinje postanu manje radoznale i da ne ispituju, što ne treba. Pomozi joj i ti, Alina, da joj se ta molba ispuni.

(Negdje u kući desno javi se kućno zvono.)

VALENTINA: Ja sad moram na molitvu, a vi ostanite ovdje i ponovite ono, što netko jučer nije točno znao, kad smo o tome govorile. A stigne li neka gospođa, koju očekujemo, neka Dolores dođe po mene! *(Ode desno.)*

ALINA: *(ushoda se naokolo, malo srdito)* Jesi li je čula, Dolores? Ono da »netko« jučer nije »nešto« točno znao, to je išlo mene, jer ja znam sve one prve upute svetog Vinka milosrdnicama, ima ih sedam, znam ih kao vodu, ali nikako da im upamtim redoslijed i neprestano mi se miješaju sa deset zapovijedi Božjih, pa reknem, na primjer, »Nek milosrdnicama kuća bolesnika bude samostan«, a onda izvalim, »Ne ukradi«, ili »Ne reci krivo svjedočanstvo«, pa, naravno, nastane smijeh i grdnje. Neću ja to nikada naučiti, kad imam tvrdu tikvu!

DOLORES: *(ozbiljno, ali vrlo srdačno)* Hoćeš, Alina, hoćeš, nema tu tvrde tikve, nego ti ne umiješ postepeno učiti i srediti misli u glavi kao u urednoj ladici, iz koje uvijek možeš redom vaditi, što ti treba. Rastresena si, to je sve. Hajde, saberi se, pa ćeš vidjeti da ide.
(Povede je do klupe i posjedne je na nju, a ona ostane stajati u sredini, pomalo »učiteljski«.)
Ponovimo zajedno!
(Počnu govoriti zajedno, zapravo Dolores natukne svaki stavak, objašnjavajući ga i gestama, a Alina nastavi.)

DOLORES: »Samostan . . .«

ALINA: »Neka milosrdnicama kuća bolesnika bude samostan . . .«

DOLORES: »Ćelija . . .«

ALINA: »Ćelija neka im bude kakva soba, što se iznajmljuje. . .«

DOLORES: »Kapelica . . .«

ALINA: »Kućna kapelica neka im bude župna crkva. . .«

DOLORES: »Samostansko dvorište za šetnju . . .«

ALINA: »Samostansko dvorište za šetnju neka im budu gradske ulice ili dvorane bolnica. . .«

DOLORES: »Klauzura . . .«

ALINA: »Kao klauzura nek im posluži poslušnost. . .«

DOLORES: »Rešetka . . .«

ALINA: *(zapne malo, pa šapne, dok se ne sjeti, »Rešetka, rešetka«)* »Kao rešetka nek im bude strah Božji . . .«

DOLORES: »Koprena . . .«

ALINA: »Kao koprena nek im bude sveta čednost! . . .«
(Odahne s olakšanjem) Uh!

DOLORES: *(veselo)* Eto vidiš da znaš! Ponovi sad sama!

ALINA: »Samostan kuća bolesnika, ćelija soba što se iznajmljuje, kućna kapelica župna crkva, samostansko dvorište gradske ulice ili dvorane bolnica, klauzura poslušnost, rešetka . . . rešetka strah Božji, koprena sveta čednost . . .«
(Obraduje se i skoči na noge) Sjajno! Sad samo da ne zaboravim!

DOLORES: Ali objasni još, što tê upute svetog Vinka znače!

ALINA: *(sad ona zauzme stav u sredini)* Lako za to! To naprosto znači da se mi milosrdnice nećemo zatvarati u samostane kao u svoju čahuru . . .

DOLORES: *(prekine je)* To o čahuri sveti Vinko nije rekao . . .

ALINA: *(nestrpljivo)* Nije on, ali ja govorim da tebi bude jasnije, jer tebi uvijek treba metnuti točku na »i«, inače misliš da je »l«. Nećemo se, dakle, zatvarati među četiri zida . . .

DOLORES: *(smiješeći se)* . . . kao u svoju čahuru . . .

ALINA: Jest, nego ćemo kao Božji leptiri letjeti u svijet, među ljude, u kuće i u bolnice, da pomažemo svakome.

kome pomoći treba, a strah Božji i sveta čednost čuvat će nas bolje od kamenih zidova, zgrada, rešetki i posebne nošnje!Samo, kad ne bi trebalo nabrajati redom ono »prvo«, »drugo«, »treće«, ... »sedmo« ...

GOSPOĐA YOLANDA: *(uđe lijevo dolazeći od kućnih vrata)* Smijem li ući, sestrice?

ALINA: Izvolite, izvolite! *(Doloresi tiho.)* To je sigurno gospođa, koju sestra Valentina očekuje! Idi po nju!

DOLORES: *(omjeri nepovjerljivo, gotovo neprijazno, došljakinja, pa joj rekne uljudno, ali osjetljivo hladno)* Sestra Valentina odmah će doći! *(Ode desno.)*

ALINA: *(užurba se, naprotiv, vrlo uslužno, čak klecne »svjetski« koljenima na pozdrav)* Jest, sestra vam se nada! Izvolite sjesti, gospođo! *(Obriše joj svojom krpom stočić pred stolom i ponudi joj da tamo sjedne.)*

YOLANDA:*(sjedne)* Hvala, vrlo ste ljubazni, sestrice!

ALINA: *(srdačno brbljavo)* Mi, zapravo, nismo još prave sestre, mi smo novakinje, to jest pripravnice za sestre, ali samo još nekoliko dana, a onda ćete nas moći tako zvati! Jedva to čekamo, vjerujte nam!

YOLANDA: Ali već sada, vjerojatno, znate sve, što znadu *(s prijaznim smiješkom)* i »prave« sestre!

ALINA: Pa ... eto tako ... otprilike ... *(Za sebe, idući u kut desno)* Neće, valjda, i ona tražiti da joj govorim ono po redu! ... Prvo ... drugo ... i tako dalje ...

YOLANDA: Mene nešto jako zanima, draga buduća sestrice! Otkad je vaš gospodin Vincent ...

ALINA: *(malo uvriježeno)* Oprostite, gospođo, mi njega zovemo »naš sveti Vinko« ...

YOLANDA: Zar je već proglašen svetim?

ALINA: Nije još, ali bit će sigurno vrlo skoro. Dan više, dan manje nama ne smeta da ga već sada zovemo svecem ...

YOLANDA: I pravo imate. Po onome, što se o njemu priča, on to potpuno zaslužuje!

ALINA: *(važno)* Nitko više od njega, po mom mišljenju. Samo one, koji o tome odlučuju, ne zanima, što ovakvi kao ja misle.

YOLANDA:*(neprestano se vraća pogledom na kip svečev)* Htjedoh vam reći da ja dolazim iz inozemstva, a i tamo se sve više vide slike i kipovi *(sa smiješkom)* vašeg svetog Vinka, ali gotovo uvijek prikazuju ga s jednim sitnim djetetom u naručju ili i sa više male djece oko njega. Znate li zašto?

ALINA: Kako ne bih znala, kad sam i ja bila u njegovom svetom naručju!

YOLANDA: Vi? U naručju svetog Vinka?

ALINA: Nego što! Samo slušajte! *(Važno sjedne na klupu sučelice gospođi)* Kad niste ovdje živjeli, sigurno i ne znate da je u našem Parizu vladao odavno okrutan običaj da novorođena djeca, koje su se majke-nemajke htjele riješiti, budu ostavljena noću po uglovima ulica, pred vratima crkava i samostana ili bilo gdje. Napuštale su ih tako, priča se, ne samo propale djevojke i sirotinja, nego i osobe iz, kako se ono veli, viših krugova! Sestre pričaju da se i danas svake noći nađe bezbroj takve dječice po gradu. Pa recite, molim vas, je li to ljudski?

YOLANDA: *(nekako posebno pogođena)* Zaista nije, užasno je to!

ALINA: Bilo je, doduše, takozvanih »nahodišta«, koja su sabirala tu odbačenu djecu, ali su većinom s njom gadno postupala. Ne samo što su puštala da mali siročići kao muhe pogibaju od gladi, nečistoće i svakakvih bolesti nego su upravitelji tih domova djecu naprosto prodavali, kome god, za osam para po komadu. Najviše ih je kupovala kojekakva klatež, dangube i prosjaci, da bijedom i plačem jadnih malih patnika ganu pro-

laznike i isprose što veću milostinju. Da bi djeca djelovala što dirljivije, te su ih ljudske zvijeri ranjavale, lomile im ručice i nožice, čak im i oči vadile.

YOLANDA: *(uznemirena više negoli bi bilo prirodno, skoči na noge i ushoda se uznemireno)* To bi bilo previše grozno! Valjda ipak nije istina!

ALINA: Kako ne bi bila istina, gospođo, kad je, evo, i moja desna ruka kljasta od toga! Bila sam jedva prohodala u jednom takvom »nahodištu«, koje me pokupilo tko zna gdje, kad me uprava prodala nekim vucibatinama. Oni su me odmah počeli »dotjerivati« za svoje prosjačenje: kao prvo, stadoše mi u nekoj uličici lomiti ruke i noge, da me učine bogaljem, zgodnim za izazivanje sažaljenja, kad se budu prenemagali po ulicama *(oponaša plačljivo prosjačenje)* »Udijelite darak za ovo moje jadno čedo, udijelite . . .«

YOLANDA: *(ustane jako uzbuđena)* Gospode Bože, znači da se to moglo svakom odbačenom djetetu dogoditi!

ALINA: I događalo se, vjerujte! Ja sam srećom već onda imala jako grlo, — i danas mi prigovaraju da se najviše čujem u čitavoj kući, — pa sam se derala, možete misliti kako . . . Privučen mojom drekom, najednom se na moje mučitelje oborio kao soko na vrapce neki prolaznik u crnu plaštu, oteo im njihovu toljagu i počeo ih tako junački devetati, da su se razbježali kao miševi pred mačkom . . . A mene je taj prolaznik podigao, umotao me u svoj veliki plašt i odnio me u svoje nahodište, pravi mali raj za nas odbačene. *(Ode do kipa i pokazuje na njega.)* Bio je to On!

YOLANDA: *(s velikim poštovanjem)* Sveti Vinko!

ALINA: Sveti Vinko! . . . Njegove su me sestre i liječnici izliječili, samo još malo šepam na jednu nogu, ali desnu mi ruku nisu uspjeli spasiti, ostala je sakata! Ali da vidite, što ja sve mogu i znam s lijevom, više nego mnoga lijena čeljad s obje zdrave ruke! A sve to zahvaljujem Njemu, draga gospođo! Eto, zašto ga najviše

prikazuju s malom djecom! *(Ode i poljubi ruku na kipu.)*

VALENTINA: *(ulazi desno)* Oprostite, gospođo, što ste me morali malo pričekati. Nadam se da vam uz našu razgovorljivu Alinu nije bilo previše dugočasno.

YOLANDA: Naprotiv, ja sam joj vrlo zahvalna za razgovor. Od nje sam saznala mnogo toga, što me zanimalo.
(Kimne prijazno Alini, koja se nakloni i ode, desno, dignuvši malko nos, očito zadovoljna svojim uspjehom.)

VALENTINA: *(ode za stol, odmakne veliku stolicu i pozove kretnjom ruke gospođu da sjedne tamo, što ona i učini)* Izvolite gospođo! A čime vam zanimljivim mogu ja poslužiti? *(Sjedne na stočić pred stolom.)*

YOLANDA: Draga sestro, ja pripadam staroj francuskoj plemićkoj obitelji Ferrand, ali sam od najranijeg djetinjstva živjela u inozemstvu, bez ikakve veze s domovinom Francuskom i s mojim rođacima u njoj. Međutim, vaša poštovana gospođa Le Gras, pred svoju smrt . . .

VALENTINA: *(upadne joj u riječ)* . . . prije pet i više godina . . .

YOLANDA: Jest, upravo tada, uputila je gospođa Le Gras baš meni jedno pismo preko nekih misionara, zamolivši ih da me u tuđem svijetu pronađu i da mi njenu poruku uruče. Njima to nije tada uspjelo, pa je pismo ostalo ležati u nekom samostanu, na koji sam se ja nedavno slučajno namjerila i dobila napokon dopis. Nažalost, gospođa Le Gras napisala mi je u njemu samo to da se što prije vratim u Pariz i da dođem k njoj radi važna saopćenja u vezi s mojom obitelji. To je sve! Dohrlila sam odmah ovamo, ali, nažalost, prekasno: gospođu Le Gras nisam zatekla u životu! Znate li vi, možda, zašto mi je pisala i što

je uopće bilo s mojom obitelji Ferrand, koja je živjela u Francuskoj?

VALENTINA: Nešto znam, gospođo, ali malo i prilično žalosno. Od vašeg roda živio je ovdje kao posljednji odvjetak grof Jean Ferrand sa suprugom i kćerkom u svom poznatom zamku istog imena u pokrajini Pikardiji. U ratovima, koji su tada bjesnjeli po našoj zemlji, grofova se kći upoznala i udala, naravno potajno, za nekog španjolskog kapetana. Govorilo se da je stari grof, povrijeđen tom udajom, dao ubiti Španjolca, našto je i njegova kćerka netragom nestala, a i roditelji su joj kasnije stradali u požaru zamka za neke bitke. Vi ste u to doba morali biti vrlo mladi tamo u tuđini, kako kažete. Gospođa Le Gras vjerojatno je nešto važno znala o sudbini vaše kuće, kad vas je pozvala da dođete k njoj. To, što ja znam, mutno je i malo...

YOLANDA: *(saslušala je priču oborene glave)* Malo i žalosno, kako ste dobro rekli malo prije... Ne mislite li ipak da bi netko drugi iz vaše okoline mogao nešto više znati o toj zagonetki?

VALENTINA: To zaista ne znam, moglo bi se istraživati, ali za to bi trebalo vremena, a i ljudi pogodnijih za takav posao od nas milosrdnica.

YOLANDA: Ja, ipak, ne bih htjela izići iz vašeg kruga, sestro, i iz družbe svetog Vinka i gospođe Le Gras... *(S toplom molbom)* Da li biste me za njihovu ljubav htjele neko vrijeme zadržati u svojoj kući? Ja imam čime da vam se odužim, ako me prihvatite!

VALENTINA: To nemojte ni spominjati, gospođo... Naši osnivači odgajali su nas u duhu pomaganja svakome, tko se nama obrati u bilo kojoj potrebi. Ostanite s nama, dok želite, uredit ćemo odmah jednu sobu za vas, a dotle ću vam poslati malo skromne okrepe, koja vam je nakon putovanja zacijelo potrebna. *(Ustane, a i gospođa za njom.)*

YOLANDA: Hvala, sestro, ali tijelo mi ništa ne traži. Gladna sam samo duševne okrepe... Ovaj lik vašeg svetog Vinka i ono, što sam danas čula o njemu, čudno me privlači, kao da bi mi on mogao i htio pomoći u rješenju zagonetke, koja me tišti... Recite mi nešto više o njemu i o njegovom djelovanju, sestro, molim vas!

VALENTINA: Draga gospođo, naš sveti Utemeljitelj dugo je poživio, do sedamdeset i devete godine, a njegovo djelovanje bilo je toliko svestrano i bogato, da bi ispunilo tri takva obična ljudska života. Osnovao je, naime, dvije velike družbe, braće lazarista i nas milòsrdnicâ, brinuo se za robijaše, nahočad, bolesnike i sirotinju svake ruke, otkupljivao je robove, pa i pomagao da se oporave čitave pokrajine stradale u ratu. O svemu tome mogla bih vam satima pričati. Reći ću vam samo da je sve ono, što je stvorio, i što je nama ostavio da nastavimo, nadahnula i ispunila do kraja njegova beskrajna ljubav prema Bogu i njen odraz u djelotvornom »karitasu«, ljubavi i milosrđu prema čovjeku... Ostanete li malo dulje uz nas, bit će prilike da sami upoznate tog v e l i k o g s v e c a i v e l i k o g č o v j e k a, kako ga mnogi nazivaju, i to najprije iz njegovih spisa, od kojih su neki i tu na stolu pred vama. Bacite pogled na njih, dok se ja pobrinem za vas, kao za dragu gošću našeg svetog Vinka i svih nas...
(Ode desno.)

YOLANDA: *(duboko uzbuđena svime, što ovdje doživljava, okrene se kipu)* Zar si me doista namjerno doveo ovamo, pomoćniče svih patnika, da i meni pomogneš? Pokušat ću naći odgovor u tim tvojim stranicama, na primjer... u ovoj...

(Priđe stolu, uzme nasumce neku knjigu, počne je listati i zaustavi se ne birajući na jednom mjestu, upre prstom, ne gledajući, u neki redak, a onda obori oči na označeno mjesto i pročita:)

»Jedino vječne istine mogu potpuno ispuniti srce i povesti sigurnim putem spasenja . . .«
(Digne pogled s lista i zaključi potreseno:)
To zvuči kao opomena da je uzalud tražiti sreću na ovome svijetu . . .

DOLORES: *(ulazi noseći poslužavnik sa šalicom mlijeka, pecivom i voćem, pa ga postavi na stol i rekne uljudno, ali još hladno, stojeći za stolom)* Sestra Valentina moli vas da se poslužite ovom skromnom ponudom i da mi reknete, ako vam još nešto treba!

YOLANDA: *(sjetno)* Trebalo bi mi da netko ostane uza me, jer se večeras osjećam nekako čudno osamljena. *(Sjedne na stočić i govori Doloresi preko stola.)* Ne biste li vi malo popričali sa mnom, mala sestro? *(U glasu joj se osjeća molba i prikrivena bol.)*

DOLORES: Rado bih to učinila, gospođo, ali ja sam navikla razgovarati samo s ubogima i nesretnima, za nekog bogatog i sretnog ne bih znala naći riječi.
(Sagne glavu na poklon, pa iza stola pođe preko scene da iziđe desno.)

YOLANDA: *(ozbiljno i nekako iz dna duše)* A tko vam kaže da sam ja sretna, sestrice, ako i jesam bogata?

DOLORES: *(zastane nekako pogođena, vrati se do gospođe, prvi je put pogleda u oči i progovori mekše)* Istina, ima i u vašim očima neke tuge, ali ipak ne znam, čime bih je ja mogla rastjerati.

YOLANDA: Recite mi nekoliko *(pokaže na kip)* Njegovih poruka, vi ih zacijelo znate mnogo napamet . . .
(Iz samostana desno javi se tiha glazba orgulja, bit će da je tamo večernja.)

DOLORES: *(živne)* Znam neke, a htjela bih da ih još više upamtim, jer svaka je riječ svetoga Vinka kao ruka, koja nas čvrsto primi i sigurno nas vodi putem našeg i općeg ljudskog dobra, vremenskom boljitku i vječnom spasenju . . .

(S tim riječima stupila je u sredinu scene.)
Na primjer:
(Razmisli malo, pa počne govoriti kao u nekom zanosu, gledajući u vis preda se.)
»Ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu idu zajedno, jednoj bez druge nema života . . .«
»Boga moramo ljubiti radom svojih ruku i u znoju lica svojega.«
»Molitva i rad moraju biti u nama združene, ako hoćemo omiliti Bogu . . .«
»A ljubavi prema bližnjemu nema bez pravednosti . . .«
»Jer duh Isusa Krista duh je pravde i iskrenosti . . .«
»Sretnim smijemo smatrati samo onaj dan, u koji smo počinili kakvo dobro ili smo barem spriječili kakvo zlo . . .«

YOLANDA: Kako su to divne misli i kako rješavaju sve u životu . . . Ali ljudi nisu sposobni da ih shvate!

DOLORES: *(gornje rečenice izrekla je kao prilično točno upamćene citate, sad zastane i izgovori malo slobodnije, okrenuvši se gospođi.)* Ne, gospođo, moramo vjerovati da je Božanski sijač sakrio u svako ljudsko srce sjeme milosrđa i bratskih osjećaja, treba ga samo otkriti i suncem Božje ljubavi probuditi na život . . .
(Pa se opet okrene u svom zanosu naprijed, očima prema nebu, ali onda se trgne, osvrne se na Yolandu i vidi da je nekako klonula, oborila je duboko glavu, možda i plače, pa se prigne do nje i šapne joj toplije nego ikada do sada)
Što vam je, gospođo? Da vas nisam nečim ozlovoljila, a htjela sam vas razvedriti, vjerujte!

YOLANDA: Ne, ne, sve, što rekoste, prekrasne su misli, tako jednostavne, a tako duboke i zanosne . . .

(Dolores se trgne kao da je čula nešto desno, ode tamo poslušati, a kad nitko ne dođe, vrati se, vidljivo razočarana, gospođi.)

YOLANDA: *(primijeti njeno neraspoloženje, pa nastavi)* Tko živi po takvim smjernicama, morao bi biti sretan, a čini mi se da vi to ipak niste! Kako to?

DOLORES: Nemojte me krivo shvatiti, gospođo, ja jesam sretna u svom zvanju, samo sam danas malo nemirna, jer očekujem odluku o nečem, što mi jako leži na srcu ... *(Povjerljivo)* Željela bih, naime, otići u kakvu daleku zemlju, gdje još nisu poznate misli i djelovanje našeg svetog Vinka, da i stranom svijetu donesem njihovu blagodat i blagoslov ... *(Smiješeći se)* Sestra Monika otišla je malo prije onamo, gdje se o tom odlučuje, pa sam u očekivanju uzbuđena, oprostite ...

YOLANDA: Razumijem vas i želim od srca ostvarenje vaše plemenite namjere, draga sestro ... *(Zapne, jer joj još ne zna ime.)*

DOLORES: *(već sasvim prijazno)* Dolores, sestra Dolores, tako se zovem ...

YOLANDA *(kao gromom ošinuta, ustane naglo)* Dolores? Otkuda vam to neobično ime, španjolsko?

DOLORES: *(jednostavno)* Bog to zna! I ja sam nahoče svetog Vinka ... Među krpama, u kojima me on sam na ulici našao, bila je ceduljica s tim imenom, pa su me tako i nazvali. Meni se sviđa, lijepo je i žalosno ... *(S gorkom šalom)* Možda je netko od mojih bio Španjolac ...

YOLANDA: I ništa više ne znate o sebi? Otkuda ste, čija?

DOLORES: Ne, gospođo, ne znam, samo mi je moja druga majka, gospođa Le Gras, jednom rekla da ona možda ima neki trag da pronađe moju roditeljku, ali kasnije je to, valjda, zaboravila, a i umrla je naskoro ...
(Ode sad osluhnuti na lijeva vrata i zastane časak tamo.)

YOLANDA: *(gledajući za njom spusti se na klupu de-*

sno i izgovori poluglasno) A jeste li vi ikada mislili o svojoj majci?

DOLORES: *(vraća se u sredinu, ali govori većinom gledajući preda se)* Kao sasvim malena, jesam ... Čeznula sam za majkom i mnogo sam plakala, kao većina siročadi u nahodištu ... U kući svetoga Vinka svi su nam bili jako dobri, ali, eto, *(traži riječi)* osjećala sam nekako da je majčina dobrota drugačija, ne znam reći kakva, kad je nisam iskusila, ali trebala sam je ... Kasnije sam se pomirila s mišlju da je i to volja Božja i prestala sam patiti zbog toga ...

YOLANDA: *(jako napeta)* A što bi bilo da vam se majka danas pojavi?

DOLORES: *(smireno)* To se više ne može očekivati, gospođo, a ne bih više ni željela da je vidim ...

YOLANDA: Zar ste je zamrzili, sestro?

DOLORES: Bilo je časova, gospođo, kad se u mom srcu zaista javljala i mržnja i ogorčenje ... Nije lako shvatiti da majka odbaci od sebe kao bezvrijednu krpu svoj porod, koji joj je Bog dao kao najveći svoj dar ... Istina da neke majke rade još gore, ubijaju svoje čedo već u svojoj utrobi ili mu kasnije oduzimaju život vlastitim rukama ... *(Zgrozi se kao uvijek, kad na to misli i gotovo vrisne)* Kako to mogu, kako mogu? *(Zakopa lice u dlanove, a onda se okrene gospođi)* Kako je i moja majka mogla mene baciti u smeće na ulicu?! *(Okrene naglo leđa njoj i gledaocima i ostane tako, osjeća se da plače.)*

YOLANDA: *(bolno)* Tko zna, kakve su je prilike na to natjerale ... Morali biste joj oprostiti, Dolores!

DOLORES: *(okrene se naprijed, svladala je ganuće)* Oprostila sam joj odavno, radi ljubavi Božje i svetog Vinka, koji mi je poklonio najveću sreću da kao milosrdnica živim za sve ljude, kad mnogi neće da žive ni za svoje najbliže ... *(Gleda u zrak)* Svaki dan po-

molim se za svoju neznanu majku: ako je pokojna, nek je Bog primi sebi u raj, ako je živa, nek je Svevišnji nauči da kajanjem za svoj grijeh stekne pravo na vječni mir... Ali da se danas sretnemo, možda bi se stare gorčine probudile... Zato ne dao Bog da do toga dođe, gospođo... *(Već sasvim smirena)* Molim vas, ne govorimo više o tome... Vidim da imate sućuti za moju sudbinu i zahvalna sam vam na tome. *(Uputi se opet da ode, ali joj nova misao padne na pamet, pa se okrene)* Možda i poznate kakvu majku, koja je uradila isto, što i moja?

YOLANDA: *(muklo)* Jest, poznam jednu vrlo dobro, Dolores, i teško mi je zbog nje...

DOLORES: *(razvedrena)* Onda je nagovorite da zajedno s vama odvraća žene od takvih zlodjela... I ja sam postavila sebi kao jedan od glavnih ciljeva mog redovničkog rada da svugdje i vazda nastojim oko toga... Hoćete li se i vi prihvatiti tog divnog poslanja, gospođo? *(Sve veselije i sve bliže gospođi, približi svoje lice do njenog)* Zamislite: svako po nama spašeno dijete postat će u Božjim očima i naše, vaše i moje, shvaćate li? Hoćete li da nas dvije steknemo takvu veliku zajedničku obitelj?

YOLANDA: *(s golemom tugom i plačem u grlu)* Hoću, draga Dolores! Obećajem vam! *(Pruža joj ruku i neko se vrijeme drže za ruke.*

Vani desno jave se veseli glasovi sestara, Alina ih sve nadglasa vičući: »Dolores, Dolores, gotovo je!«

Zatim Valentina i Monika uđu radosno, ali Alina uleti prije njih i okupi grliti Dolores.

Osjetivši da ne može imati udjela u toj radosti, Yolanda se povuče do klupe desno i klone na nju.)

ALINA: Čestitam, čestitam, Dolores! Uspjela si!

MONIKA: Jest, čestitamo ti, Dolores! Tvojoj je molbi udovoljeno!

VALENTINA: Do tri dana putuješ sa još dvije sestre u Poljsku!...

MONIKA: Divnu zemlju divnih ljudi!...

VALENTINA: Tamo je već više naših milosrdnica otišlo, otkad je poljska kraljica Marija Lujza prve pozvala...

MONIKA: I eto, još ih od tamo traže!

VALENTINA: Tamo ćeš moći uspješno djelovati na svim poljima rada, koja nam je naš sveti Vinko odredio!

OBJE SESTRE I ALINA: Baš kako si željela!

DOLORES: *(usred tog veselja, čestitanja i grljenja trgne se, baci pogled na Yolandu, osjeti, kako je izgubljena, pa poleti k njoj i klekne do nje srdačno)* Posebno ću moći raditi na ostvarivanju one naše zajedničke odluke gospođo! Zamislite, bit ćemo daleko, nikad se više nećemo vidjeti, a bit ćemo povezane mislima i našom velikom obitelji. Nije li to divno?

YOLANDA: *(bolno)* Predivno, Dolores! Bog vas pratio! *(Poljubi je u čelo.)*

DOLORES: I vas, gospođo draga! *(Prigne se i poljubi joj ruku.)* Nek ide s vama i ova moja sličica svetog Vinka... Na njoj je Njegova najljepša poruka svima nama. *(Pruži joj svetu sličicu, koju je izvadila iz džepa, a onda se otrgne od nje i potrči veselo sestrama, kličući)* A sad brzo na posao! Treba se spremiti za put! Dodi da mi pomogneš, Alina!

(Odvuče Alinu, pa njih dvije izlete u razdraganu žagoru, a sestre gledaju za njima nasmiješeno i tronuto.)

ALINA: *(izlazeći)* Doći ću ja i u Poljsku, da ti pomognem, vidjet ćeš, Dolores!

YOLANDA: *(ustane i progovori teško, ali odlučno)* Drage sestre, odlazim i ja još večeras onamo, otkuda sam došla!

VALENTINA: Zašto? Rekoste da želite ostati kod nas neko vrijeme? Da istražujemo . . .

YOLANDA: Hvala vam, ali shvatila sam da ovdje nemam više što tražiti. Htjela bih još samo da vas zamolim za oproštenje, što sam vas prevarila. . .

VALENTINA I MONIKA: *(pogledaju se začuđeno)* Prevarila? Kako to mislite?

YOLANDA: Jest, prikazala sam vam svoju tužnu povijest malo drugačije od istine. Ja sam Yolanda Ferrand, kći okrutnog grofa. . . Bog mu se duši smilovao, on je dao ubiti mog plemenitog muža, on mi je oteo kćerku i bacio je tko zna gdje na ulicu, da bi joj se zameo svaki trag. Bila je to moja mala Dolores, kako ju je nazvao njen nježni otac na krštenju, kao da je slutio njenu tužnu sudbinu. . .

VALENTINA I MONIKA: To je onda naša Dolores?!

YOLANDA: Moja, vaša, a najviše svetog Vinka, koji ju je spasio i uzeo za svoju kćerku.

VALENTINA: Vi, dakle niste krivi, što je Dolores ostala bez majke?

MONIKA: Pa jeste li joj to rekli? Ako niste, imate još vremena! Idem odmah po nju! *(Hoće otrčati.)*

YOLANDA: Ne, sestre drage, Dolores misli da ju je majka-nemajka svojevoljno odbacila, pomirila se s time, oprostila mi je i . . . moli se za mene onakvu, kakvu me zamišlja. . . Da sad sazna istinu, to bi je vjerojatno zaboljelo i umanjilo bi njen žar poslanstva, kojemu se čitavim bićem posvetila, i njenu sreću u tome.

VALENTINA: Ja mislim da bi ipak trebalo . . .

YOLANDA: *(prekine je)* Ne, ne, nek ostane sve, kako jest. ne govorite joj ni vi ništa. Ja idem. Htjela bih još samo zahvaliti s vama svetom Vinku i Lujzi Le Gras u vašoj kapelici, u kojoj je moja Dolores odrasla i našla svoju pravu sreću pod njihovom zaštitom. . . Smijem li s vama?

VALENTINA I MONIKA: Razumije se, dođite samo!

VALENTINA: Sad ste ionako ušli u našu obitelj!

YOLANDA: S porukom svetog Vinka. koju mi je moja Dolores ostavila kao najljepšu! Da vidimo što tu piše! *(Pročita natpis na sličici.)*
»Sva naša djela nek vodi načelo: meni rad. bližnjemu korist, Bogu slava!«
(Ponovi pobožno, a i sestre s njom.)
Meni rad, bližnjemu korist. Bogu slava!

(Valentina pokaže Yolandi rukom da krene prva desno, ona posluša, a sestre iziđu za njom.)

K R A J

BILA JEDNOM PASTIRICA MALA ...

(IL ÉTAIT UNE BERGÈRE...)

Dvije sličice o pastirici Margareti Naseau

LICA:

MARGARETA NASEAU
COLETTE
JACQUELINE
ROSALIE
JEANNE
DENISE
} seoske pastirice

JEDNA SESTRA BOLNIČARKA

Prvi prizor na pašnjacima kraj Suresnes-a 1630, drugi pred Bolnicom svetog Ljudevita u Parizu, nekoliko godina kasnije.

UZ GLUMU »BILA JEDNOM PASTIRICA MALA...«

»Bila jednom pastirica«, odnosno »Il était une bergère«, ljupka je i možda najpoznatija stara francuska narodna pjesmica, koja je svojom jednostavnom bezazlenošću nadahnula ovo kratko scensko sjećanje na jednu jednostavnu i bezazlenu francusku pastiricu, koja je ne samo zaista živjela, nego je čak i sugerirala samom svetom Vinku Paulskome da s njom i s drugim njenim suseljankama osnuje družbu pravih »kćeri milosrđa«, dakle milosrdnicâ, danas poznatih i cijenjenih po čitavom svijetu.

Tako je dotična nepismena mala pastirica Margareta Naseau (Nazò) postala prva milosrdnica, prototip i uzor svim današnjim svojim susestrama, premda se o njoj rijetko piše, rijetko se i škrto u kronikama spominje taj prvi cvijet iz vrta svetog Vinka, a nitko nije nikada ni pomislio da poradi na njenoj beatifikaciji.

Svi znamo za nju, ali se nekako rijetko sjećamo nje...

A ona je, ipak, prva osjetila zov Gospodnji u osami svojih pašnjakâ, kraj svojega stada, i kad danas, prilikom polaganja zavjeta milosrdnica, nove sestre odgovaraju na pozivanje po imenu svake pojedine, »Zvao si me, Gospodine... Evo me!«, taj potresni čas neodoljivo podsjeća na odaziv male francuske pastirice »zovu odozgo«, a naša mala scenska balada postaje skromna meditacija o zvanju...

Njena izvedba na pozornici ne predstavlja nikakvih osobitih teškoća.

Pozornica nije potrebna, a još manje kulise. Djelo se može izvesti čak i na otvorenom prostoru, u kakvom dvorištu ili perivoju, a pogotovo u crkvi pred oltarom, bilo gdje, a iznesemo li ga na pozornicu, dovoljne su ukusne zavjese sve unaokolo. Gdje bi bilo moguće da se za drugi dio razmaknu zavjese u sredini pozadine, tu bi se mogao pokazati oveliki drveni križ, naravno bez korpusa, i tu bi se mogla pojaviti Margareta. No sve to nije neophodno, dolasci i odlasci osoba i njihovo pokazivanje određenih mjesta dovoljno će označiti, što treba.

Ako netko raspolaže bolje opremljenom pozornicom, neka je za ovu predstavu, ipak, uredi što jednostavnije: najbolje će biti da na obim stranama objesi samo jednobojne zavjese sive ili neke druge nenametljive lagane boje, a samo u pozadini neka za prvu sliku postavi kulise sa slikom kakva krajolika, i na lijevoj strani pozornice jednu klupu bez naslona za 4 osobe.

Za drugu sliku neka krajolik zamijeni kulisa, koja prikazuje ugao neke stare zgrade, od krupnog kamenja, eventualno s reljefom križa ili natpisom »Bolnica« (može biti i starofrancuski »H O S P I T A L«) kojemu su slova uklesana u kamenu ploču. (Klupa, se naravno, ukloni.)

Iza tog bolničkog zida izići će Margareta i povući će se diskretno natraške iza njega. Korak joj se nikako ne smije čuti.

Ovako jednostavno uređena pozornica omogućit će da se promjena scene između prve i druge slike izvrši zaista začas, dok je zastor trenutak zatvoren i dok eventualno neka osoba, koja inače ne sudjeluje u glumi, govori pred zastorom ovih nekoliko riječi:

(A k o z a s t o r a n e m a, t k o g o v o r i, d o đ e i k a ž e:)

»Tako je mala pastirica Margareta Nazò poletjela za zovom Gospodnjim, stigla do oca Vinka i zamolila ga da je primi za svoju pomoćnicu...

Veliki svetac osjetio je da mu ta skromna seoska djevojka dolazi kao prva od goleme vojske njegovih kćeri, milosrdnicâ, koje će prenositi njegovu misiju ljubavi prema bližnjemu kroz sve narode i sva vremena...

A ova naša sestrica, mala Margareta, prihvatila se čitavim žarom svoga poziva i u tome ćemo je sada, nekoliko godina kasnije, naći u Parizu.«

Ako se kome učini zgodnim, mogla bi ista osoba, prije početka predstave, izgovoriti pred zastorom prve retke ovog uvoda do rečenice »Njena izvedba na pozornici itd.«

Gdje neće biti nikakvih kulisa, neka se ipak objese naokolo ukusni zastori, koji će poslužiti za ulaze i izlaze osoba.

A mogu se postaviti i paravani, prekriveni zastorima, gdje ih ima.

K o s t i m i ne moraju tražiti neku vjernost narodnoj nošnji tog vremena i kraja. Dovoljno je da sve djevojčice imaju bijele košuljice ili bluzice s dugim rukavima, isto takve pregačice i kapice ili maramice oko glave, uz odulje, do ispod koljena, suknjice živih, ali diskretno šarenih boja, bijele čarape, crne krpene papuče i crne prslučiće. Slika te skupine mora biti vesela, ali ne kričava.

Za drugu sliku neka Colette prebaci neku tamniju suknju i ogrne sličnu maramu preko glave i ramena.

Redovnice u drugoj slici dovoljno je da imaju tamne haljine, koje ne moraju, ali mogu, biti crne, i vrlo jednostavne bijele »kape« na glavi, kao na slici »Sestrice Dolores«, jer u to vrijeme još nije bilo fiksiranih sestrinskih nošnji.

Predstava ne zahtijeva nikakvih tehničkih efekata, osim daleke i tihe zvonjave zvona, a tu nije teško snimiti i reproducirati sa trake danas, kad svatko ima magnetofone i ostalo potrebno.

Tu zvonjavu trebalo bi ponoviti u drugoj slici, kad se obnavlja sjećanje na angeluse i uz posljednje riječi Colette na kraju komada.

Kakva profinjena, neodređena, eterična simfonijska glazba mogla bi se snimiti i ubaciti uz Colettinu meditaciju u drugoj slici, ali uvijek krajnje diskretno.

Margaretin nastup u drugoj slici ne smije se popratiti nikakvim rasvjetnim ni drugim efektom: Colette je vidi točno onakvu kao na pašnjacima njihove mladosti, samo malo mirniju u pokretu i sretniju u licu, ozarenu neprestanim smiješkom...

»Predstava« o dobrom Samaritancu u prvoj slici ne predstavlja nikakvih teškoća, ako se pravilno shvati i dobro uvježba.

Pretpostavljamo da je Margareta u košarici, koju donosi dolazeći, donijela sve »kostime« za tu »predstavu u predstavi«.

Stvarno je u košari samo plašt za Samaritanca (običan »biblijski« plašt neke svijetle pastelne boje), zato ga ona izvadi i odloži na zemlju, kad preda košaru djevojčicama, kad odu za pozornicu da se pripreme za nastup.

Tamo one prebace preko svoje odjeće kakve plašteve, kojih ima posvuda za božićne predstave, i to prvi prolaznik prugasti šareni i bogati plašt, a drugi jednostavniji, ali ipak kričavih boja. Na glave nataknu »vrećaste« kape, koje im vise na leđa, a preko lica objese »brade«, vrpce od uha do uha, na koje je prišivena vuna, bijela za prvog putnika, crvena za drugoga.

Tu ne smije biti nikakva realizma, kao ni u nastupu i držanju obojice.

Prvi prati svoje korake visokim ritualnim štapom i hoda šepireći se, drugi je žgoljavo trčkaralo, koje se neprestano obazire, neće li mu netko oteti njegovu kesu.

Razumije se da obojica moraju biti smiješni, ali ne pretjerano.

Sušta opreka njima jest skromni i simpatični Samaritanac.

Četiri pastirice moraju se razlikovati po karakteru i nastupu: Jacqueline je govorljiva i žustra, Denise staložena i

mirnija, Jeanne je pomalo buntovna i svadljiva, a Rosalie nježna i stidljiva.

Sve moraju biti dobre pjevačice, pa ih treba i birati imajući u vidu navedena svojstva.

Colette ne smije nipošto djelovati ni neozbiljno ni »zločesto«, samo »temperamentno«, a Margareta neka ne bude ni plačljiva ni »propovjednička«, nego obična draga i vedra djevojka.

Sva su lica u predstavi zdrave, jednostavne, srdačne seoske djevojčice, među koje je pao svijetao tračak Božje milosti i zvanja.

Note za njihove pjesme (**»Pastirica je mala ...«** i **»Brate Spanko ...«**) nalaze se na kraju knjige.

* * *

Odgojni zavodi sestara milosrdnica u Zagrebu, koji su do drugog svjetskog rata obuhvaćali dječje vrtiće, osnovnu školu, stručnu školu, gimnaziju i preparandiju (učiteljsku školu) s vrlo velikim brojem učenica, redovito su, kao odgojno sredstvo, izvodili i »predstave«, u okviru svojih škola ili čak u velikoj zgradi zagrebačkog Hrvatskog narodnog kazališta, uz suradnju tadašnjih istaknutih književnika i redatelja Velimira Deželića mlađeg, Marka Soljačića, Hinka Nučića i drugih, autorice »repertoara« bile su često same milosrdnice, s. Bernardina Horvat, skladateljke s. Lujza Kozinović i s. Tarzicija Fosić, a pojedine predstave, »Godina hrvatskih narodnih običaja«, »Mali vrtec ograjen«, »Kći Jefte«, »Misa« itd., ostaviše značajnog traga u štampi i u sjećanju tadanjih gledalaca.

Ta »kazališna« aktivnost novakinja i kandidatica sestara u Frankopanskoj ulici oživjela je ponovo g. 1976, prigodom tisućgodišnje komemoracije hrvatske kraljice Jelene, sahranjene u Solinu g. 976.

Tada su one prikazale, najprije na sjemenišnoj pozornici na Šalati 30. svibnja 1976. dramu »Gospin bunarić«, s kojom su kasnije uspješno gostovale na više mjesta, pa i u inozemstvu, a od tada i po više puta godišnje nastupaju u raznim dvoranama, u crkvama, čak i pred kapelicom na Sljemenu, u Zagrebu i drugdje (svoju predstavu »Kob posljednje kraljice bosanske« ponijele su o obljetnici smrti Katarine Kosače, preminule u Rimu 25. X. 1478, i u Sarajevo), pa su do danas izvele čitav niz novih predstava, s kojom »Mala pastirica« zaokružuje petogodišnja nastojanja, 1976—1981.

»Bila jednom pastirica mala« izvedena je prvi put u subotu 12. rujna 1981. kod ss. milosrdnica u Zagrebu, prigodom velikog sastanka njihovih sestara iz čitavog svijeta, gotovo četiri stoljeća nakon što se Margareta Naseau oprostila s ovim svijetom i nakon što su tisuće njenih sljedbenica proslijedile njenim putem.

Tog dana vratila je prvi put u život malu Francuskinju Margaretu naša Bosanka Slavica, njenu nerazdružívu Colette Hercegovka Marija, a ostale likove oko njih druge kćeri naših raznih krajeva, zainteresiravši živo za nju i daleke gošće.

Bilo bi lijepo da to bude početak, u nas i drugdje, trajnog sjećanja i štovanja male Margarete, prvog cvijeta iz Vinkova vrta i upravo danas suvremenog uzora požrtvovnog i potpunog ispunjavanja Kristove pouke »Ljubi bližnjega svoga« ...

PRVA SLIKA

Negdje na pašnjacima Suresnes-a (Siréna) nedaleko Pariza.

Godine 1630.

Četiri mlade pastirice, Denise, Jacqueline, Rosalie i Jeanne, dolaze lijevo plešući i pjevajući poznatu francusku narodnu pjesmu »Bila jednom pastirica« (»IL ÉTAIT UNE BERGÈRE«), s ovim riječima i po notama na kraju knjige:

Pastirica je mala,
tralalalala,
tralalalala,
na pašnjak stado zvala,
čim zore tračak sja,
čim zore tračak sja.

Tâ voli ovce svoje,
tralalalala,
tralalalala,
s njom vuka se ne boje
ni bilo kojeg zla,
ni bilo kojeg zla!

(One zaigraju nasred scene malo kolo, a onda se zaustave u čudu.)

SVE PASTIRICE: *(u jedan glas)* Gdje je jutros naša Margareta?

JACQUELINE: Dotjerala je svoje stado prije nas na obično mjesto, ovčice su joj sad tamo, a nje nema!

JEANNE: I ne odgovara na našu pjesmu, na koju uvijek dotrči!

SVE PASTIRICE: Kamo je nestala?

JACQUELINE: Ja se kladim da znam, gdje je! Zacijelo je opet srela na cesti kakvu učenu osobu, pa je moli da joj pokaže, kako se čita neko slovo u njenoj početnici...

DENISE: A ona će to, onda, nama pokazati!

SVE ZAJEDNO: I tako smo već naučile gotovo sva slova!

COLETTE: *(dođe lijevo za njima, čuje što govore, pa im se naruga, ali bez zlobe)* Pravo čudo, kako su tolika slova stala u te vaše male šašave glave!

SVE ZAJEDNO: Oho! Colette, ti nam se opet rugaš!

JEANNE: Samo to znaš! Rugati se!

COLETTE: Što ćete, kad nisam tako pametna kao naša mudra Margareta, koja je i sebe i vas sama naučila čitati, i to kako: stane na put i pita ponizno prolaznike, pokazujući svoju početnicu: *(Oponaša malo porugljivo)* »Molim vas, gospodine ili gospođo, recite mi koje je ovo slovo!« »P« »Kao prase, je li, a ovo?« »L« »Kao lopov? Baš vam hvala!« Ja se ne bih ni za što tako ponizila!

DENISE: Ali lijepo je tako učiti malo po malo... Kad smo naučile prvih sedam slova, same smo pronašle još jedno i vidi, što smo naškrabale! *(Izvuče iz pojasa i razvije veliki papir, na kojemu piše BOG!)*

SVE PASTIRICE: Bog!

ROSALIE: To i jest početak svega!

JACQUELINE: Sada već svašta znamo, čitati i pisati!

COLETTE: Jest, čitavo se selo grohotom smije vašoj pastirskoj učenosti! Bake i djedovi brundaju: »Nije za ženske glave knjiga, nego metla i kuhača!«

JEANNE: Okani se zadirkivanja, Colette... Ti si zaista zlobna!

COLETTE: Nisam, ne daj, Bože, samo se šalim, jer mislim da slova nisu za nas pastirice kao ni sedlo za guske, kako narod kaže. Eto, ja ću vas i bez slova naučiti jednu lijepu veselu pjesmicu, koju sam čula od strica fratra. Oni u samostanu imaju brata zvonara, koji voli spavati, pa se teško budi, kad treba zvoniti jutarnje pozdravljenje. Zato su mu složili rugalicu. Sjednite i slušajte!

Brate Spanko, brate Spanko,
tjeraj san, tjeraj san,
pozdravljenje zvoni,
pozdravljenje zvoni,
din, don, dan,
din, don dan!

A sad pjevajte sa mnom te riječi!
(Sve otpjevaju u jedan glas, a onda Colette nastavi:)
Dobro je! Ali sad ćemo pjevati v i š e g l a s n o, kako vam ja budem davala znakove. To se učeno zove »kanon«, veli moj stric!
Hajde, počni ti!... Sad ti!... Sad ti!... Sad ti!...
(I s malo vježbe natjera ih da to pjevaju kao kanon poznate francuske pjesme »Frère Jacques«. Svaka pjevačica upada na označenom mjestu, počne ispočetka i otpjeva čitavu pjesmu.)

COLETTE: Eto vidite, što vi svašta možete naučiti i bez pisanja!

MARGARETA: *(dođe radosna i nasmijana desno noseći obješenu o ruci oveću košaru, koju spusti na zemlju)* Evo i mene!

SVE PASTIRICE: *(razdragano)* Margareto!

MARGARETA: Čula sam vašu pjesmu izdaleka! Moram te pohvaliti, Colette, ti si pravi majstor za pjevanje! Ali bi, ipak, mogla učiti s nama i slova! *(Ostalim djevojčicama)* Drage moje, sinoć sam naučila i posljednje slovo, gledajte ga! To je »Ž«! *(Uzme iz košare i razvije jedan papir, pa im pokaže veliko slovo »Ž«, a sve djevojčice ponove »Ž«.)*

COLETTE: »Ž« kao »žaba«. Sad barem znate, kako se piše »žaba«. I kako se vi zovete!

MARGARETA: A možemo napisati i nešto drugo, mnogo važnije! Evo!
(Razmota dulji papir, na kojem je napisala nespretnim slovima »BLIŽNJI«.
Djevojčice sriču, zapnu malo na novome »Ž«, pa slože sve u »bližnji«.)

SVE DJEVOJČICE: »Bližnji«! Krasno!

COLETTE: A što vam je to »bližnji«?

JACQUELINE: Zar nisi upamtila, što je gospodin župnik prošle nedjelje pročitao s oltara?

DENISE: Kako bi upamtila, kad nije bila u crkvi!

COLETTE: *(prkosno)* Pa i nisam: zaspala sam! To, valjda nije grijeh!

JEANNE: Vidim ja: trebalo bi i tebi pjevati »Oj pospanko, oj pospanko, tjeraj san, tjeraj san...«
(I druge, osim Margarete, prihvate posljednje riječi i zaigraju kolo oko Colette, pa ga prekinu smijehom.)

MARGARETA: Ostavimo sad šalu! Riječ »bližnji«, koju ti ne razumiješ, Colette, vrlo je ozbiljna riječ za sve nas, pa i za tebe...
Kad ne znaš, što je župnik k a z a o, mi ćemo ti to p o k a z a t i, onako, kako smo pripremile za proslavu njegova rođendana! Na posao sve!
(Mahne rukom Denisi i Jeanni, pa one pograbe onu

Margaretinu košaru, izbace iz nje na zemlju jedan plašt, pa otrče sa pozornice lijevo, a Margareta poreda uza se Jacqueline i Rosalie, pa zapjevaju kao svećenik u obredu sklopljenih ruku.)

MARGARETA: »U ono vrijeme čovjek neki silazio s Jeruzalema u Jerihon, pa upade među razbojnike...«

JACQUELINE i ROSALIE: *(prihvate i nastave s njom pjevati slijedeće riječi)*
»Oni ga orobiše i izraniše, pa odoše i ostaviše ga napola mrtva...«

MARGARETA: Eto, Colette, ti voliš predstavljati, uvijek se prva javiš za sve priredbe, sjedni sad ovdje i zamisli da si ti čovjek, koga su na cesti napali razbojnici, opljačkali ga i izranili, pa ga ostavili polumrtva... *(Odvede je do klupe i posjedne je na nju)* Što bi taj nesretnik radio?

COLETTE: *(sjedeći, već glumi)* Zvao bi u pomoć, što bi drugo!...

MARGARETA: Pa zovi onda!

COLETTE: *(glumeći)* »U pomoć, u pomoć, dobri ljudi, pomozite mi, u-mi-rem...«

MARGARETA: Tako je, izvrsno glumiš... A onda bi naišao neki ugledni prolaznik...
(Dade znak djevojčici Denise da iziđe na scenu, — sve djevojčice, osim Colette, ionako već znadu, o čemu se tu radi, — a Coletti mahne da zapomaže dalje.)

COLETTE: Pomozite, gospodine, zli me ljudi nemilo pretukoše... Pomozite!

DENISE: *(odjevena kao neki veliki rabin, dođe lijevo, prolazi bahato i okomi se na »ranjenika«)* Očito si se negdje u krčmi napio i potukao, pa si izvukao kraći kraj... Ja ti nisam za to kriv!... Imam danas glavnu službu u hramu, ne mogu s pijancima gubiti vrijeme! *(Ode dostojanstveno, lijevo, kako je i došao.)*

COLETTE: *(izvan uloge, u svoje ime)* Pa ne bi se, valjda, nitko tako ponio!

MARGARETA: Pokušaj onda s ovim drugim prolaznikom... I taj je otmjen, ugledan, bogat!
(Dade znak za pozornicu Jeanni, koja dođe lijevo, pa užurbano, kao zaposlena, krene prema »ranjeniku«.)

COLETTE: Dobri gospodine, nemojte proći samo tako kraj mene, vidite, što me zadesilo...

JEANNE: Vidim i sve razumijem, prijatelju. Krenuo si da nekoga orobiš, ali taj je bio jači, pa je tebe udesio. Nisi imao sreće, što ću ti ja! Moram otvoriti moj veliki dućan, mušterije su već pred vratima, neću ih zbog tebe izgubiti.
(Ode lijevo.)

COLETTE: *(privatno, dižući se)* Nije moguće da su svi ljudi takvi. Ne igram se više!

MARGARETA: *(posjedne je natrag)* Moraš dočekati i trećeg prolaznika...

COLETTE: Ali toga neću ništa moliti! *(Sjedne na klupu, ali okrene leđa svima.)*

MARGARETA: Hajde, Rosalie, prikaži nam trećeg prolaznika!

ROSALIE: Joj, nemoj mene, mene je stid, ja ne znam predstavljati...

MARGARETA: Pa i ne moraš glumiti... Učini samo ono, što bi ti u takvoj prilici uradila... *(Ogrne je onim plaštem sa zemlje i vodi je klupi.)* Hajde!

ROSALIE: *(nagne se nad »ranjenika«, jednostavno i srdačno)* Jadni čovječe, vidim da si nastradao... *(Colette se iznenađeno okrene prema njemu)* Ne govòri ništa! Pokušaj se osloniti na mene, da te odvedem do gostionice u najbližem selu... Nemam mnogo novaca, ali dat ću sve gostioničaru, da te njeguje...
(Podmetne rame pod pazuho »ranjenika« i odvede ga

do kraja scene, kao da će izići s njim desno.

Sve djevojčice plješču.)

SVE DJEVOJČICE: Živjela, Rosalie, ti si najbolje prikazala svog putnika!

(Okupe se oko Rosalie, šaleći se s njom, pa će polako i otići sve zajedno sa scene lijevo.
Ostaju jedino Margareta i Colette.)

MARGARETA: Eto, Colette, jedan od te trojice prolaznika za nas je »bližnji« nastradalom čovjeku... Što misliš, koji je to bio?

COLETTE: Pa treći, svakako... Onaj, koji mu je učinio milosrđe... On nije brbljao zle i prazne riječi, nego je uradio, što je trebalo... Samo ja ne vjerujem da takvih »trećih« ljudi uopće ima na svijetu! Ovo je bila samo priča!

MARGARETA: Ima, draga Colette, takvih ljudi, ima, samo ih je premalo ili su skromni i povučeni, pa im nitko ne pomaže u radu, zato je naš Spasitelj i ispričao ovo, što smo sad zajedno ponovile. I završio je svoju priču riječima: »Idi, pa i ti čini tako!«... Za mene je to najljepša priča u evanđelju i neprestano mislim na nju. »Pomòći svojemu bližnjemu«, to je glavna dužnost svakog čovjeka, odmah nakon prve »ljubiti Boga«. Žao mi je, Colette, što ti, moja najdraža prijateljica, ne shvaćaš moju silnu želju da nešto učinim za pomoć svima onima, kojima je neka pomoć potrebna, a takvih je mnoštvo oko nas!

COLETE: Meni je opet žao, što ti ne razumiješ, kako ja gledam na tu tvoju želju. Moj stric redovnik mnogo mi je pričao o glasovitom pariškom svećeniku Vinku Paulskom...

MARGARETA: Jest, za njega smo sve već čule!

COLETTE: On je razvio svestranu i upravo nevjerojatnu radinost pomaganja svima i svakome. Priča se i to da je osnovao društvo bogatih i otmjenih »G o s p o đ â

k r š ć a n s k e l j u b a v i«, koje mnogo svog novca i vremena žrtvuju plemenitom radu za druge. Ne vjerujem da bi ti mogla išta dodati dobrotvornosti tog društva bogatašicâ i uglednicâ.

MARGARETA: Naprotiv, baš zato što je to društvo bogato i otmjeno, ono neće moći mnogo uraditi u neugodnom i teškom svakodnevnom nastojanju oko bolesnika, siromaha, nahočadi i tolikih drugih nevoljnika. Za to bismo bile potrebne baš mi, skromne i zdrave seoske djevojke, navikle na svakojake napore i odricanja već u svojoj kući. *(Zagrli Colettu)* Ja osjećam da se ne varam, da me sam Bog zove na taj rad! *(Jako ožalošćeno)* Zašto mi ne vjeruješ? *(Udalji se od nje, spusti se na koljena i zaplače.)*

COLETTE: Vjerujem u tvoje dobro srce, ali ne ide mi u glavu da bi se svemoćni Gospodar neba i zemlje bavio s tobom, ili, recimo, sa mnom, i da bi nas posebno zvao među svoje suradnike, nas sitna zrnca pijeska u beskrajnom svemiru. Ali neću da te žalostim mojim nevjericama... *(Klekne do nje.)* Danas sam došla k tebi s velikom viješću, za koju znam da će te obradovati: Vinko Paulski propovijeda ovih dana u susjednom selu!

MARGARETA: *(trgne se ugodno iznenađena)* U susjednom selu?

COLETTE: Jest! Idi k njemu, izloži mu svoju želju, pa nek ti on rekne, što je pravo...

MARGARETA: *(presretna)* Veliki Vinko Paulski propovijeda u tom jadnom zabačenom selu?

COLETTE: Jest, dojahao je tamo na nekom bijednom kljusetu... Da se bar dovezao u kočiji, ali da dođe na kljusetu tako velik čovjek, ja to ne mogu progutati, sve badava... *(Ustane.)*

MARGARETA: *(ustaje i ona)* Meni je, naprotiv, to sasvim u redu, kao što mi je najveća radost da si mi vijest

o Vinkovu dolasku u naše susjedstvo donijela baš. ti, Colette... Ići ću odmah k njemu! Nemoj mi se opet rugati, ali ja i u tome, što me ti šalješ Vinku, vidim prst Providnosti... I s t i n a je da Bog zove, koga hoće, dar zvanja siguran je znak Njegove milosti, ja u to čvrsto vjerujem!

COLETTE: Meni se to čini nevjerojatno... Ali, znaš što? Dogovorimo se nešto: ako ti ostvariš svoju želju i dokažeš mi da je tvoj rad zaista Bog želio, doći ću k tebi i poljubit ću zemlju pred tobom kao pred oltarom. Vjeruješ li mi, mila moja Margareto?

MARGARETA: *(vrlo ozbiljno)* Vjerujem, Colette, i znam da ćeš doći, zato ću te čekati, dok ne dođeš...
(Iz daljine se začuju zvona.)

MARGARETA: Osluhni sad časkom: dolje u našem selu zvoni pozdravljenje... Koliko smo ga puta zajedno slušale na ovim našim zelenim pašnjacima i uvijek je plavo nebo nad nama bilo čisto kao nevino dječje oko, zlatno sunce blistalo je kao odraz raja, a zvona su zvala, zvala, kao da nas Gospodin zove... A ja sam osjećala silnu potrebu da im odgovorim: »Zvao si me, Gospodine!... Evo me!«
(Naglo zagrli Colettu i kroz suze prošapće)
Zbogom, Colette, ne zbogom, do viđenja, ne zaboravi, čekam te!
(Pobjegne desno da svlada ganuće, a Colette otrči za njom, mašući joj rukom na pozdrav.
Vraćaju se lijevo sve pastirice, spremajući se kući i traže Margaretu.)

JACQUELINE: Margareta danas baš svašta izmišlja!

DENISE: Jutros nas nije dočekala na paši!

JEANNE: A sad je prije nas pobjegla kući sa svojim stadom!

SVE PASTIRICE: Mjesto da sve zajedno krenemo u selo!

JACQUELINE: A ja sam joj baš htjela ispričati, što znači njeno ime Margareta!

SVE: Kako to, što znači?

JEANNE: Svako je ime — ime, pa gotovo!

JACQUELINE: Nije tako, svako ime ima neko značenje, a gospodin župnik protumačio mi je jučer da Margareta u našem pjesničkom jeziku znači cvijet ivančicu!

SVE PASTIRICE: Ivančicu?

JACQUELINE: A u starom latinskom jeziku, kako se u crkvi pjeva, znači biser!

SVE PASTIRICE: Cvijet i biser, krasna značenja!

ROSALIE: Baš pristaju našoj Margareti!

JEANNE i DENISE: Sutra ćemo joj ovako pjevati:

(Zapjeva i sve druge s njom po napjevu »Pastirica je mala«)

Kad kažeš Margareta,
tralalalalala,
tralalalalala,
to j' ime krasnog cvijeta
i bisera, što sja,
i bisera, što sja!

(Uhvate se opet u kolo i zapjevaju svoju početnu pjesmicu)

Pastirica je mala
tralalalalala,
tralalalalala,
na pašnjak stado zvala,
čim zore tračak sja,
čim zore tračak sja!

(Odlaze plešući.)

(Zastor i prelaz na drugu sliku kao u uputama.)

DRUGA SLIKA

U Parizu, pred Bolnicom svetog Ljudevita.
Nekoliko godina kasnije.

COLETTE: *(dolazi, ogledavajući se kao da traži neku zgradu, odjevena u malo tamnije ruho nego prije, a i izraz lica nekako joj je ozbiljniji i zreliji, mrmlja sama sa sobom u neprilici)*
Pariške bake vele mi da je ovdje Bolnica svetog Ljudevita ... One to valjda, znaju, kad su od rođenja u Parizu ... Aha, ide neka sestra bolničarka! ... Ona će to još bolje znati ...
(Zaustavi sestru, stariju osobu, koja je naišla)
Draga sestro, recite mi, molim vas, je li ovo Bolnica svetog Ljudevita?

SESTRA: Jest, dijete drago ...

COLETTE: A radite li vi ovdje? Hoću reći, jeste li već dugo u toj bolnici?

SESTRA: *(prijazno)* Pa i nisam dugo, došla sam prije osam dana, a čujem da ću naskoro prijeći u neku drugu bolnicu, gdje je premalo sestara.

COLETTE: Zar vam to nije žao, sestro? Još se niste pravo snašli ovdje, a već morate dalje?

SESTRA: Nije mi žao, a ne bi mi ni smjelo biti, jer je naš otac Vinko, govoreći jednom nama sestrama, izričito naglasio: »Idite sad desno, sad lijevo, kako vam odrede. Nemojte govoriti: 'Tek sam se priučila u ovoj župi, u ovoj četvrti grada, s ovim svijetom, nije zgodno da idem!' Ništa zato,« veli otac Vinko, »recite samo: 'Poslušnost to traži od mene, idem odmah i radosno!' I pođite!«

COLETTE: *(koja još uvijek ima svoje mišljenje o svemu)* Znam da svaka sestra tako mora reći i poći, ali meni se ipak čini da je to šteta, jer i ljudi se priviknu na neku sestru, ako je vrijedna, pa im je žao, kad

ona ode. Vidite, ja sam došla u Pariz da potražim jednu vašu sestru i obišla sam već nekoliko župa: svagdje se obraduju, kad spomenem njeno ime, svi mi vele isto: »Znamo je, kako ne, radila je kod nas, bila je divna sestra, svi su je odmah zavoljeli, ali na žalost, naskoro je bila poslana u drugu župu!« Iz druge u treću i tako dalje, i sad sve te župe žale za njom, a ja ne znam, gdje da je još tražim, pa sam odlučila i ovdje pitati za nju, onako usput!

SESTRA: I pogodili ste, draga djevojko, kao što i ja već pogađam, koju to »divnu sestru« tražite ... To je sestra Margareta Naseau, je li?

COLETTE: *(radosno)* Zaista! Zar je vi poznajete? *(Sestra kimne, Colette se raspriča)* Znate, sestro, Margareta i ja iz istog smo sela, zajedno smo odrasle, vječno smo bile zajedno, voljele smo se više nego sestre rođene, premda smo se često i porječkale, ali mojom krivnjom ... Margareta je, naime, čvrsto vjerovala u sve, što je govorila, kao da joj sama golubica Duha Svetoga šapće na uho, a ja sam uvijek nešto mudrovala i htjela sam sve riješiti na svoj način, svojom glavom.

SESTRA: *(smiješeći se, prelazi na prisniji govor)* Vidim ja, kakva si ti: da si se našla s našim dragim Spasiteljem nakon uskrsnuća, onda kad je s učenicima jeo ribu i nudio i njih da jedu, ti bi odmah rekla: »Da ja najprije vidim, je li to riba!« Je li tako?

COLETTE: *(smije se i ona)* Bit će da i jest, sestro!

SESTRA: Ništa za to, drago dijete, ovakvi mali nevjerni Tome ubrzo postaju vjerni, kako im Isus reče, i jače ljube Boga negoli oni koji ništa ne misle ... *(Uozbilji se)* Nego, vratimo se sestri Margareti ... Što ti znaš o njoj?

COLETTE: Znam da je onda davno otišla ocu Vinku da mu predloži da nju i neke njezine vršnjakinje i suseljanke okupi oko sebe, da bi dvorile bolesnike i siro-

mahe, a on ih je primio i nazvao ih »Kćeri milosrđa«, milosrdnice. Tako je moja Margareta postala prva milosrdnica, je li točno?

SESTRA: Jest, a Vinkove kćeri, milosrdnice, prosuše se ubrzo na sve strane kao zvijezde po noćnome nebu i kao cvijeće u proljetne dane...

COLETTE: I obasiplju svijet djelima milosrđa kao blaga kiša žedne njive, je li i to točno? *(Sestra opet kimne potvrđujući.)* Ako je tako, dopustite, sestro, da se ja ipak smijem mrvičak ponositi, što sam se s tom prvom milosrdnicom družila, malo i svađala i tako dalje, i što otac Vinko, kako čujem, uvijek ističe da su mu najbolje kćeri milosrđa djevojke sa sela. Onda, na kraju krajeva, ja imam kao neko pravo da vidim Margaretu, je li tako?

SESTRA: *(srdačno)* Razumije se, dijete moje, to više, što osjećam, koliko je voliš, i sigurna sam da i ona tebe isto toliko voli... *(Ozbiljno)* Ali reci mi, jesi li u posljednje vrijeme što čula o svojoj Margareti?

COLETTE: Nisam, ništa posebno, samo svijet posvuda priča, koliko je pobožna i draga i nenadmašna u vršenju svih djela milosrđa prema bližnjemu... Zato bih je htjela vidjeti... *(Povjerljivo)* A osim toga, nas smo se dvije, tamo na našim pašnjacima, nešto dogovorile, sestro, pa bi i radi toga bio red da se sastanemo... Može li to biti?

SESTRA: *(oprezno i ozbiljno)* Sve može biti, što Svevišnji dopusti... Sestra Margareta Naseau ovdje je... u ovoj našoj bolnici...

COLETTE: *(izvan sebe od radosti)* Pa što mi to odmah niste rekli, sestro? Povedite me k njoj smjesta, molim vas! Ili joj bar recite, da je došla Colette, njena Colette, vidjet ćete, kako će se obradovati!

SESTRA: Draga Colette... sestra Margareta doista je

ovdje, u našoj bolnici, ali ne kao bolničarka, nego kao bolesnik... Oboljela je... i to od kuge!

COLETTE: Za ljubav Božju, kako se to dogodilo?

SESTRA: Znaš da je kuga najstrašnija bolest, svi bježe od bolesnika, koga ona napadne, pa takvi nesretnici ostaju sami i bespomoćni... Takvu jednu jadnu djevojku, oboljelu od kuge i sasvim samu, srela je sestra Margareta, uzela je samilosno k sebi u svoju siromašnu sobicu i u svoj krevet, pa se i sama zarazila! I sad leži tu kod nas!

COLETTE: Pa kako joj je? Da li će... da li će...

SESTRA: Da li će preživjeti, hoćeš reći? Sâm Bog to zna! Kugu malo tko preboli! A Margareta došla je k nama tako radosna i predana u volju Božju, te nam se čini da sluti svoj odlazak u vječnost!

COLETTE: *(očajno)* Ali ja je moram vidjeti, sestro... Molim vas! Idimo k njoj!

SESTRA: Idem najprije ja pogledati, kako joj je, je li pri sebi... i kako izgleda, jer kuga užasno izobliči bolesnika... Ne bih htjela da to bude posljednja slika, koju ćeš zadržati o svojoj Margareti!... Strpi se časak! *(Ode u bolnicu.)*

COLETTE: *(u plaču)* O dobri Bože, ne daj da mi ona umre... A ako si odlučio da je uzmeš k sebi, dopusti da mi barem pokaže, što ću bez nje, kao ptica slomljenih krila!

MARGARETA: *(pojavi se za njenim ledima, odjevena kao redovnica, nasmijana i krasna i zovne)* Colette moja draga!

COLETTE: *(trgne se, obazre se i vrisne)* Margareto! Tu si! Što pričaju o tvojoj bolesti i rugobi? Nikad nisi bila tako mlada i lijepa!

MARGARETA: Božji sjaj sve uljepšava, Colette! Hvala ti, što si održala svoju riječ i što si došla! I ja sam

svoje obećanje ispunila, dočekala sam te, kako vidiš! Reci mi sad nešto lijepo, nemam mnogo vremena!

COLETTE: Što da ti reknem, Margareto, kad mi toliko toga ispunja i dušu i srce i navire na usta? Eto, čini mi se, kao da sve ove godine, otkad smo se rastale, nisu prošle, nego da smo ti i ja još uvijek na zelenim tratinama naše mladosti... Plavo je nebo nad nama isto onako čisto kao onda, a sunce zlatno kao odbljesak raja... U našem selu zvoni pozdravljenje, a ti, Margareto, govoriš...

MARGARETA: *(upada)* »Čuješ li glas zvona?... To je Božji poziv!«

COLETTE: Jest, rekla si tako i dodala si još:

OBJE ZAJEDNO: »Zvao si me, Gospodine!... Evo me!«

MARGARETA: Tada sam sigurno osjećala da ćeš i ti jednom tako odgovoriti pozivu Gospodnjem, Colette, pa sam ti obećala da ću te čekati!

COLETTE: A ja sam tebi obećala, sjećaš li se, da ću poljubiti zemlju pred tobom, kao pred oltarom, ako se ispuni tvoja želja da se posvetiš vječnoj žrtvi za bližnjega i ako se pokaže da je sam Bog vodio tvoje putove... Sve se to tako divno ispunilo, svetice moja! *(Spusti se na koljena, sagne se do zemlje, ljubi tlo, a onda udari u plač, pokrije lice rukama i ostane tako sagnuta, ne gledajući Margaretu.)*

MARGARETA: *(u to vrijeme)* Sad će to biti i tvoja želja, Colette, hvala nebesima! I ispunit će se! Nisam ti više potrebna ... Ali sastat ćemo se još, draga moja Colette, sastat ćemo se!
(Povuče se natraške i nestane.)

SESTRA: *(dođe iz bolnice užurbano i potresena i ugleda Colette kako kleči i plače)* Vidim da moliš, draga Colete... Molitva i jest jedini lijek, kad čovjeka pogode najteži udarci... Budi hrabra: sestra Margareta Naseau preminula je prije nekoliko časaka!

COLETTE: *(skoči na noge prema njoj)* Što to govorite?.. Umrla je?... Ali ona je sad,... malo prije...
(Okrene se onamo, gdje je Margareta čas prije stajala, shvati, što se zbilo, osjeti da ne treba dalje govoriti, pa se obuzda i završi)
Razumijem... Ona je sad zacijelo već u vječnom blaženstvu, blago njoj!

SESTRA: Znam da ti je teško, Colette!... Mogu li ti nečim biti na usluzi?

COLETTE: Ne, sestro, hvala vam, sad je već i u meni sve mirno i svijetlo... Idite, sestro, svojim bolesnicima, ja ću potražiti oca Vinka...

(Sestra joj prijazno kimne na pozdrav, pa ode u bolnicu.)

COLETTE: *(u nekom smirenom zanosu, ogledavajući se)* Zbogom, Margareto... Tamo dolje u našem selu zvona pozdravljenja još zovu... A sad im i tvoj mali nevjerni Toma odgovara: »Zvao si me. Gospodine, evo me!«
(Ode.)

K R A J

NOTNI PRILOZI

1. UZ »LEGENDU O MARIJI BISTRICI«

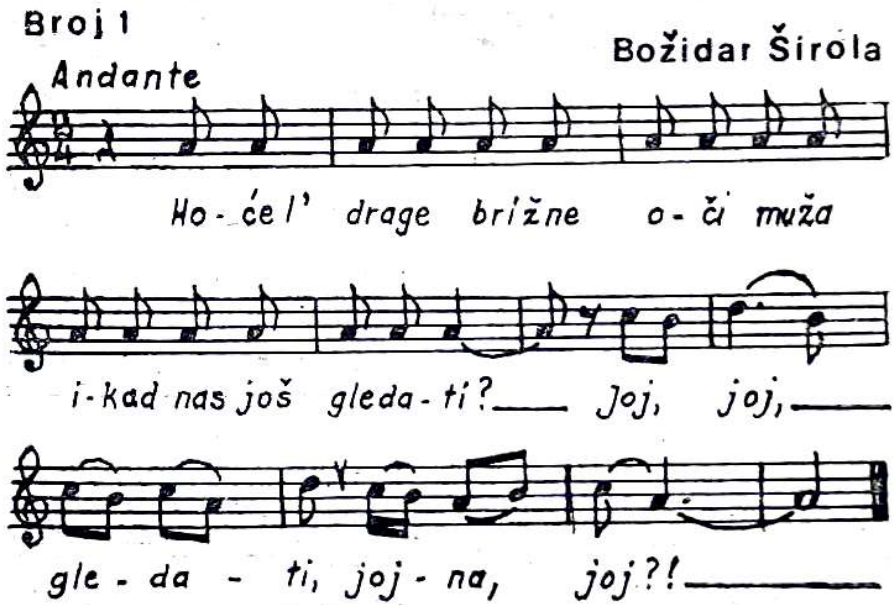

Broj 2

Andantino

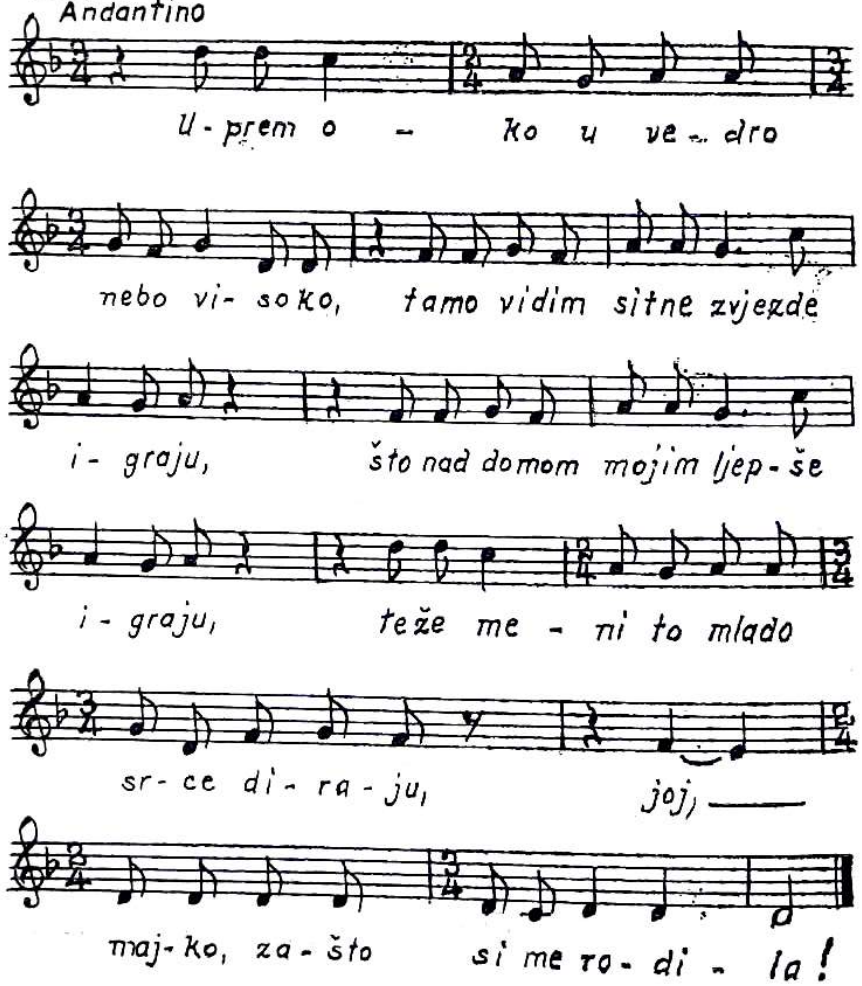

Broj 3

Allegro

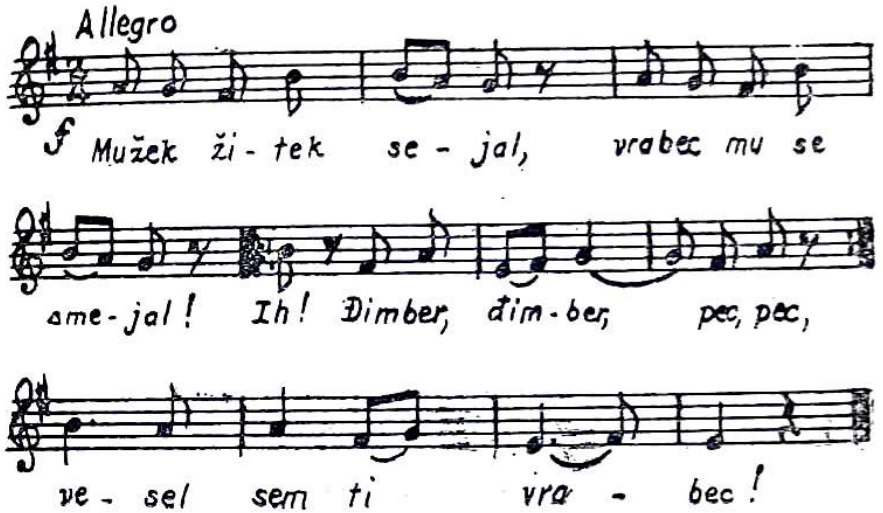

Broj 4

Adagio

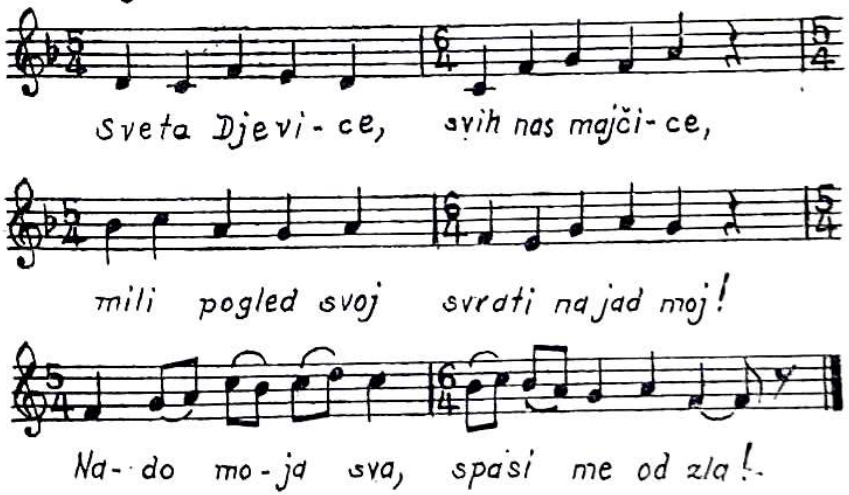

Broj 5

Andantino

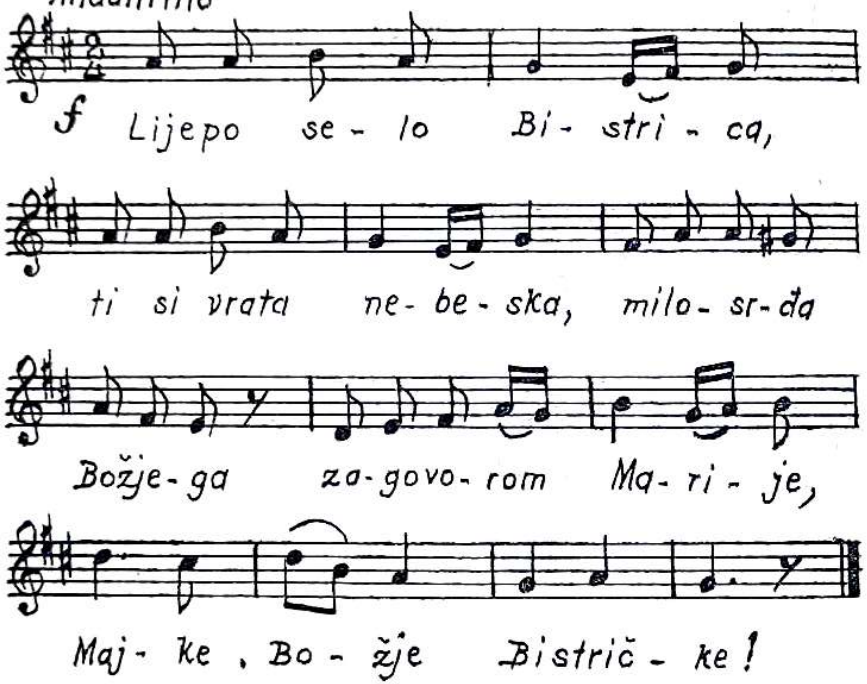

2. UZ GLUMU »BILA JEDNOM PASTIRICA MALA« . . .«

Allegretto

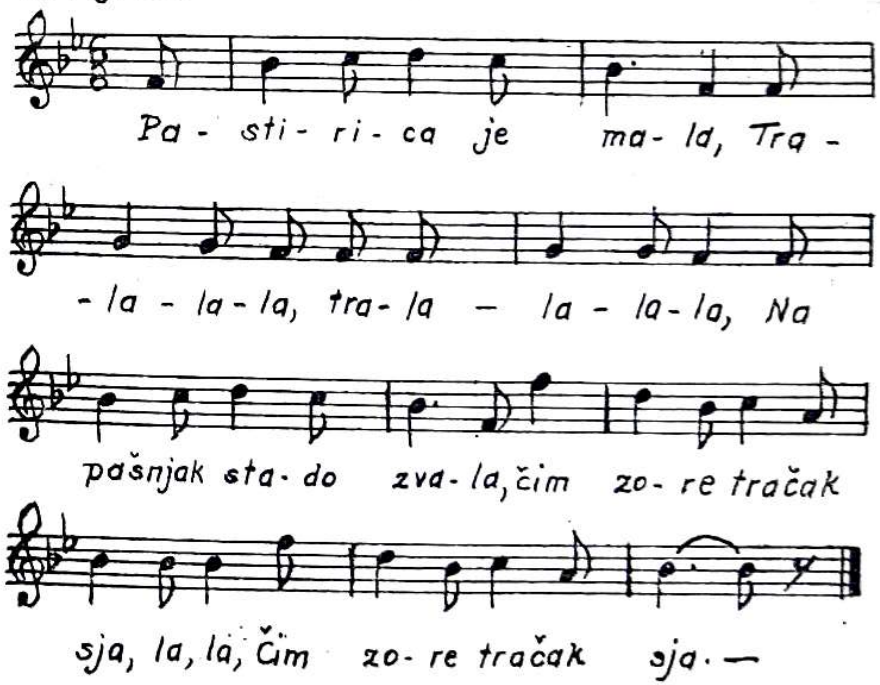

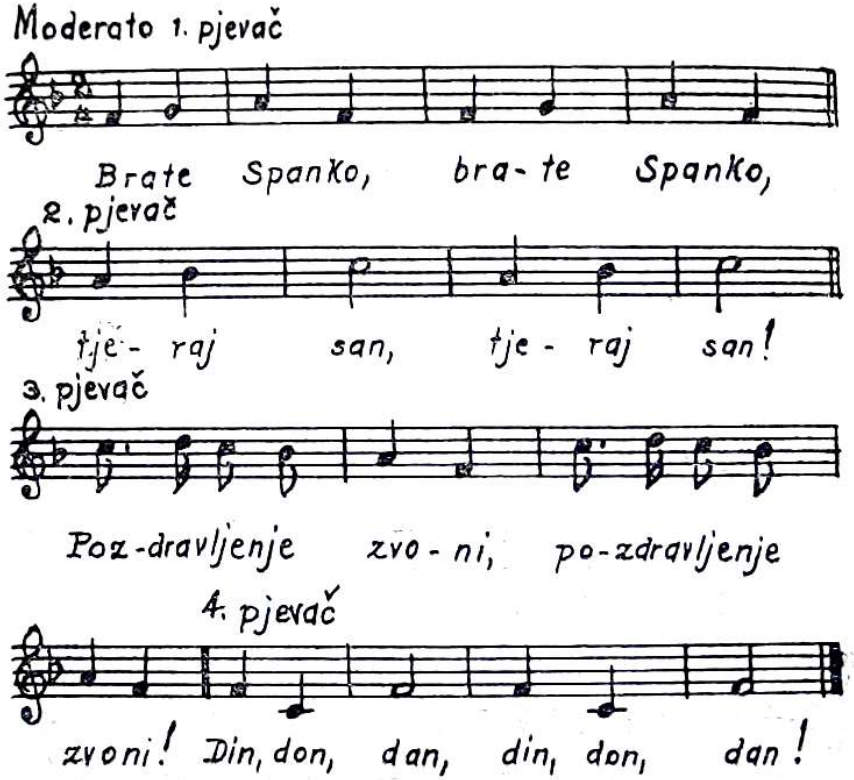

NOVIJE DRAME

PAUL CLAUDEL: **Navještenje.** Najpoznatija drama velikog francuskog pjesnika i dramatičara. Preveo Janko Marinković. Str. 152. — Cijena 40 d.

PAUL CLAUDEL: **Razdioba podneva.** Drama. Adaptacija i prijevod: Petar Selem i Daša Bradičić. Str. 124. — Cijena 40 d.

DIEGO FABBRI: **Suđenje Isusu.** Drama. Stara tema obrađena na nov i suvremen način. Preveo Radovan Grgec. Str. 168. — Cijena 40 d.

MALA SCENA

1. GRGEC — MARINOV: **Legende o kraljici Jeleni**

2. J. MARINOV: **Povijest na pozornici** (Zvono Utjehe žalosnih, Kob posljednje kraljice bosanske, Mlin Matije Gupca)

3. DEŽELIĆ — BROCHET — MARINOV: **Šest božićnih gluma**

4. **Uskrsni i drugi duhovni igrokazi**

❁
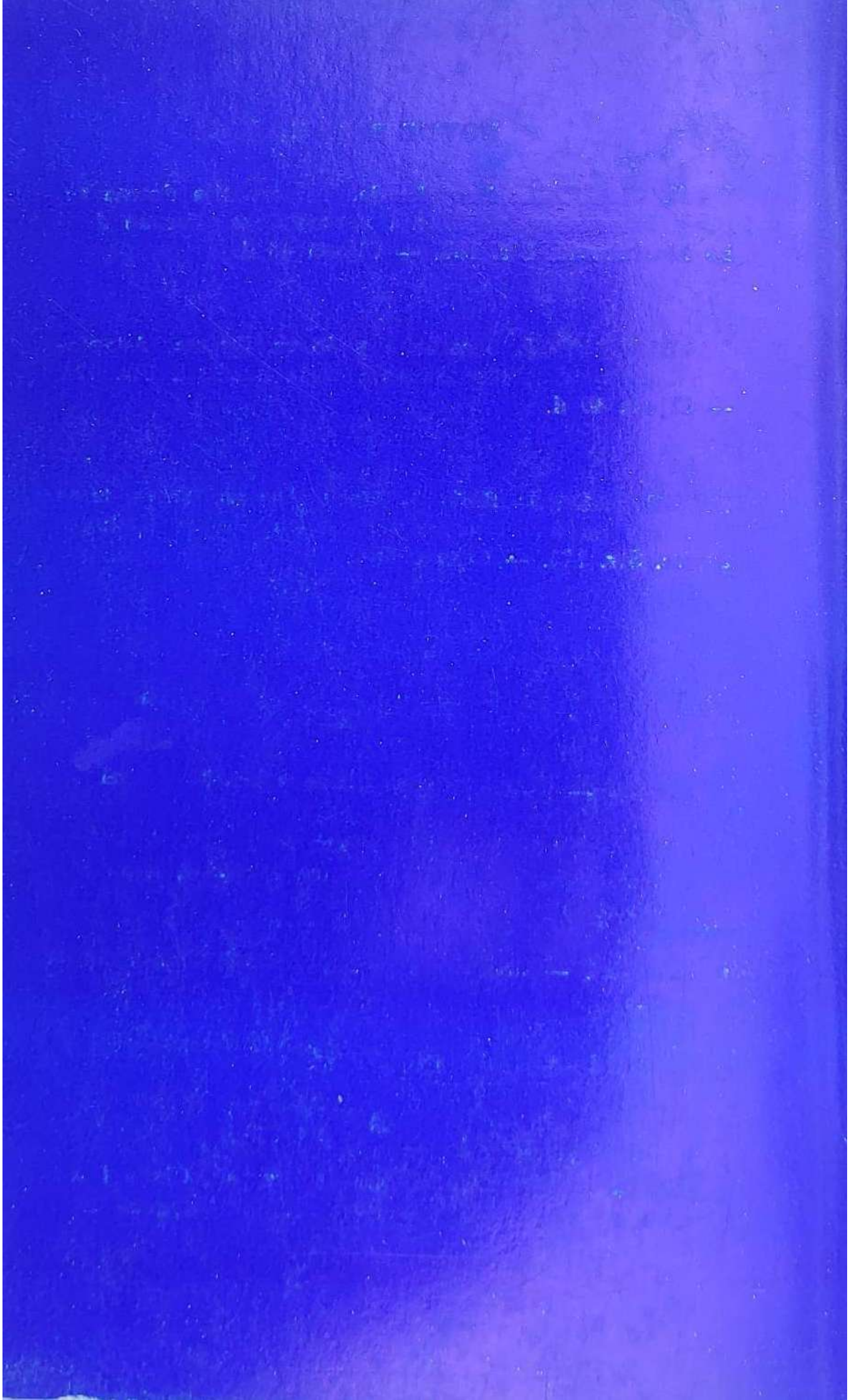
Narudžbe: Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Trg kralja Tomislava 21, 41000 Zagreb